

Univerzita Karlova

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Ústav románských studií

Diplomová práce

Miroslava Lukačková

Polosponové konštrukcie v súčasnej španielčine

Semi-copular Constructions in Present-Day Spanish

Praha 2021

Vedúci práce: doc. PhDr. Petr Čermák, Ph.D.

Pod'akovanie:

Rada by som pod'akovala vedúcemu svojej práce, doc. PhDr. Petrovi Čermákovi, Ph.D., za jeho odbornú pomoc, trpezlivosť, ochotu a cenné pripomienky pri vypracovaní tejto diplomovej práce. Taktiež by som rada menovite pod'akovala Ivete Krškovej za jej neuveriteľnú podporu a motiváciu počas vypracovávania tejto práce.

Prehlásenie:

Prehlasujem, že som diplomovú prácu vypracovala samostatne, že som riadne citovala všetky použité pramene a literatúru a že práca nebola využitá v rámci iného vysokoškolského štúdia či k získaniu iného alebo rovnakého titulu.

V Prahe, dňa

Podpis.....

Abstrakt

Cieľom tejto práce je predstaviť polosponové konštrukcie v súčasnej španielčine. Definujeme polosponové slovesá a charakterizujeme ich vzťah k slovesám sponovým. V jednotlivých kapitolách sa venujeme predstaveniu menných častí, s ktorými tieto slovesá vytvárajú konštrukcie. Určujeme ich druh, sémantický rozsah i prípadné reštrikcie. V praktickej časti sa venujeme detailnému skúmaniu adjektívnych menných častí viažucich sa s vybranými polosponovými slovesami- *ponerse*, *quedarse*, *hacerse* a *volverse* a porovnáваме mieru ich kompatibility so *ser* a *estar*. Taktiež sa venujeme kvalitatívnej analýze sémantického rozsahu vybraných výskytov polosponových slovíes v spojení s adjektívnymi mennými časťami.

Kľúčové slová:

sponové slovesá, polosponové slovesá, sémantická klasifikácia slovíes, španielčina

Abstract

The aim of this thesis is to present semi-copular constructions in present-day Spanish. We define semi-copular verbs and characterize their relation to copular verbs. In the chapters of the thesis, we present the list of possible subject complements which form constructions with these verbs. We determine their type, semantic scope and possible restrictions. In the experimental part, we examine the adjectives related to selected semi-copular verbs - *ponerse*, *quedarse*, *hacerse* and *volverse* - in detail and we discuss their compatibility with verbs *ser* and *estar*. We also deal with the qualitative analysis of the semantic range for selected occurrences of semi-copular verbs in conjunction with adjectives.

Key words:

copular verbs, semi-copular verbs, semantic classification of verbs, Spanish

Obsah

1 Úvod	8
2 Úvod do problematiky polosponových slovies v súčasnej španielčine	10
2.1. Kontext polosponových slovies v súčasnej španielčine	10
2.2. Rozdiely medzi sponovými a polosponovými slovesami.....	12
2.3. Polosponové konštrukcie a slovesné perifrázy	12
3 Klasifikácia polosponových slovies.....	14
4 Verbos de cambio.....	15
4.1. Vymedzenie slovies spadajúcich do kategórie <i>verbos de cambio</i>	15
4.2. Základné charakteristiky polosponových slovies vyjadrujúcich zmenu.....	17
4.2.1. Polosponové sloveso <i>hacerse</i>	17
4.2.2. Polosponové sloveso <i>volverse</i>	19
4.2.3. Polosponové sloveso <i>ponerse</i>	20
4.2.4. Polosponové sloveso <i>quedar(se)</i>	21
4.2.5. Polosponové slovesá <i>salir</i> a <i>resultar</i>	22
4.2.6. Polosponové slovesá <i>tornarse</i> , <i>trocarse</i> a <i>devenir</i>	23
4.2.7. Polosponové slovesá <i>convertirse (en)</i> a <i>transformarse</i>	24
4.2.8. Polosponové slovesá <i>caer</i> , <i>terminar</i> , a <i>acabar</i>	25
4.3. Porovnanie vybraných slovies vyjadrujúcich zmenu.....	26
4.3.1. Faktor kompatibility pri výbere menšej časti	26
4.3.2. Sloveso <i>ponerse</i> vo vzťahu k slovesu <i>quedarse</i>	29
4.3.3. Sloveso <i>ponerse</i> vo vzťahu k slovesu <i>hacerse</i>	35
5 Verbos de permanencia, persistencia o continuidad	37
5.1. Základné charakteristiky polosponových slovies vyjadrujúcich zotrvanie alebo kontinuitu	37
5.1.1. Polosponové sloveso <i>andar</i>	37
5.1.2. Polosponové sloveso <i>quedar(se)</i>	38

5.1.3. Polosponové slovesá <i>conservarse</i> a <i>mantenerse</i>	38
5.1.4. Polosponové slovesá <i>seguir</i> a <i>permanecer, continuar</i>	39
6 Verbos de manifestación o presencia	41
6.1. Kategorizácia a základné charakteristiky	41
6.1.1. Polosponové sloveso <i>verse</i>	42
6.1.2. Polosponové slovesá <i>mostrarse</i> a <i>presentarse</i>	44
6.1.3. Polosponové sloveso <i>encontrarse</i>	45
6.1.4. Polosponové slovesá <i>resultar</i> a <i>salir</i>	46
7 Prípadové štúdie.....	48
7.1. Metodológia	48
7.2. Sloveso <i>ponerse</i> a menná časť	50
7.2.1. Korpusová analýza.....	51
7.3. Sloveso <i>quedarse</i> a menná časť	54
7.3.1. Korpusová analýza.....	55
7.4. Sloveso <i>hacerse</i> a menná časť	57
7.4.1. Korpusová analýza.....	58
7.5. Sloveso <i>volverse</i> a menná časť	61
7.5.1. Korpusová analýza.....	61
Záver	64
Resumé.....	66
Resumen.....	67
Bibliografía	68
Príloha 1.....	I
Príloha 2.....	VI
Príloha 3.....	IX
Príloha 4.....	XII

1 Úvod

Témou tejto práce sú polosponové slovesá a ich konštrukcie s mennou časťou. Táto téma nie je v španielčine tou najprebádanejšou. Preto sme sa rozhodli predstaviť rozsiahly a komplexný súhrn informácií, ktoré sme k danej problematike nadobudli na základe práce so sekundárnou literatúrou. Taktiež sme sa rozhodli zamerať i na hypotézu, že u menných častí existuje súvislosť medzi voľbou sponového slovesa (*ser, estar*) a polosponového slovesa. Radi by sme túto súvislosť hlbšie preskúmali na základe dát z jazykového korpusu v praktickej časti tejto práce.

V tejto práci si stanovíme základné charakteristiky daných sloviess a zistíme, s akým druhom menných častí sa spájajú a aký je ich sémantický rozsah. Budeme vychádzať z informácií, ktoré nám poskytlo RAE (2009), ako i štúdiu autoriek Morimoto- Pavón, Van Gorp či Correia Palacios. Taktiež by sme radi predstavili vzťah polosponových sloviess ďalším typom sloviess, a to najmä sponovým.

V prvej kapitole definujeme, ktoré slovesá považujeme za polosponové. Vysvetlíme si ich vzťah k sponovým slovesám a určíme, aký je medzi nimi rozdiel. Taktiež uvedieme, aká je spojitosť medzi polosponovými slovesami a slovesnými parafrázami, s ktorými taktiež úzko súvisia. Následne si predstavíme klasifikáciu polosponových sloviess, ktorej sa budeme v tejto práci primárne držať.

V ďalšej kapitole sa dostaneme k popisu prvej skupiny polosponových sloviess, a to sloviess vyjadrujúcich zmenu. Uvedieme, aké možnosti klasifikácie sa s týmto druhom sloviess objavujú, pričom budeme odkazovať na rôznych autorov, napr. Porroche Ballesteros, Van Gorp alebo Eddingtona. Predstavíme si jednotlivé slovesá patriace do tejto skupiny. Uvedieme, s ktorým sponovým slovesom sú kompatibilné ich menné časti a určíme charakteristiky vlastné každému slovesu- druh menných častí, s ktorými sa spája ako aj ich sémantický rozsah v polosponovej konštrukcii. Následne porovnáme navzájom vybrané polosponové slovesá zmeny.

V nasledujúcej kapitole si predstavíme polosponové slovesá vyjadrujúce zotrvanie alebo kontinuitu. Určíme, či sú ich menné časti kompatibilné so *ser* alebo *estar* a stanovíme ich charakteristiky. Obdobne budeme postupovať i v poslednej kapitole teoretickej časti. Tá sa bude venovať slovesám, ktoré RAE (2009) pomenúva ako tzv. *verbos de manifestación* a slovesá prezencie.

Nasledujúca kapitola predstavuje praktickú časť tejto práce. V nej sa budeme snažiť na základe korpusovej analýzy určiť mieru kompatibility adjektívnych menných častí vybraných polosponových sloviess s adjektívnymi mennými časťami viažucimi sa so sponovými slovesami *ser* a *estar*. Taktiež sa pozrieme na sémantické špecifiká vybraných výskytov.

V závere zhrnieme výsledky našej korpusovej analýzy. Nasledovať bude resumé v slovenskom a španielskom jazyku, bibliografia a príloha obsahujúca tabuľku dát, s ktorými sme pracovali pri korpusovej analýze.

2 Úvod do problematiky polosponových sloves v súčasnej španielčine

V nasledujúcej kapitole si predstavíme vybrané syntaktické pojmy relevantné k téme polosponových konštrukcií a vysvetlíme ich vzájomný súvis. Taktiež definujeme polosponové slovesá a objasníme ich vzťah k ďalším typom sloves.

2.1. Kontext polosponových sloves v súčasnej španielčine

Na úvod si vysvetlíme, ktoré slovesá považujeme za polosponové. Real Academia Española (2009: 2835) ich definuje slovami „[...] los verbos semicopulativos o pseudocopulativos vinculan un sujeto con un atributo añadiendo algún contenido, generalmente aspectual o modal, a la predicación en la que actúan como nexos.“ Tieto slovesá vyžadujú prítomnosť mennej časti. Ak vo vete nie je prítomná, polosponové sloveso mení význam alebo vo výsledku vznikne anomálna konštrukcia.

Polosponové slovesá majú svoj pôvod v plnovýznamových slovesách, z ktorých vznikli procesom gramatikalizácie. Rovnako ale môžu fungovať ako plnovýznamové slovesá. Ako príklad sa dá uviesť sloveso *caer*. Môže byť plnovýznamovým v prípade, keď predstavuje význam klesať nadol, ako v *caer fulminado/desfallecido/malherido* a iné. Takisto môže byť však i polosponovým slovesom, kedy sa gramatikalizuje, prechádza procesom morfosyntaktických a sémantických zmien a v konečnom dôsledku predstavuje výsledok procesu, ako v *caer enfermo/preso/prisionero*. Na rovnakom princípe fungujú aj ďalšie slovesá pohybu ako *andar, continuar, ir, lucir, llevar, mostrarse, revelarse, salir, seguir, venir* alebo *verse*. Môžeme to dokázať na nasledujúcich príkladoch:

Sloveso	Plnovýznamové sloveso	Polosponové sloveso
Andar	Anda erguida.	Anda confuso.
Seguir	El jueves sigue al miércoles.	Elena sigue contenta.
Quedar	Laura quedó con Sara.	Laura quedó triste.
Revelarse	Revelamos las fotos del viaje a Barcelona.	Su gestión se reveló productiva.
Mostrarse	Se mostró con su nuevo novio.	El joven se mostró furioso.

Tabuľka 1

Pokiaľ ide o sponové sloveso a jeho charakteristiku, Fernández Leborans (1999: 2359) ho definuje ako "[...] semánticamente vacío, portador de los morfemas que contienen el modo, tiempo y aspecto gramaticales, y de los morfemas de número y persona concordantes con el sujeto." Táto autorka ďalej uvádza (1999: 2360), že väčšina gramatikov považuje za sponové slovesá v španielčine *ser* a *estar*, no autori ako Alcina y Blecua k nim radia i *parecer*, *semejar* či Alarcos Llorach dokonca *quedar*.

Sponové slovesá spájajú podmet s mennou časťou. V rámci ich definovania možno uviesť aký vzťah majú k lexikálnym slovesám. Na ten sa dá pozeráť z niekoľkých uhlov. Zo sémantického hľadiska do prvej spomínanej skupiny patria slovesá, ktoré prešli procesmi desemantizácie a gramatikalizácie, majú nulový význam a často slúžia len na vyjadrenie stavu alebo vlastnosti. Naopak, lexikálne slovesá sú sémanticky plnovýznamové a označujú deje a procesy. Z hľadiska syntaktického, sa ako kopulatívne slovesá považujú *ser*, *estar* a *parecer*. Je tak tomu na základe ich vlastnosti akceptovania pronominalizácie, ako v prípade *Está enojada/Lo está*. Keďže táto práca sa zameriava na polosponové slovesá môžeme rovno uviesť, že tie túto vlastnosť nemajú a preto nie je možné vetu *Se puso enfermo* preformulovať na **Se lo puso*.

Nadväzujúc na tému gramatikalizácie, Delbeque-Van Gorp (2012: 282) dodávajú, že gramatikalizácia nepredstavuje automaticky absolútnu desemantizáciu keďže polosponové slovesá si sčasti uchovávajú svoj pôvodný význam a v určitých konštrukciách môžu nadobudnúť pôvodné sémantické a syntaktické vlastnosti. Porovnajme si príklady slovies sprevádzaných predložkovým syntagmou: *Se volvió hacia su amiga* a *Se volvió pensativo hacia su amiga* či *Llegó a su casa* a *Llegó cansado a su casa*. RAE (2009: 2836) ďalej uvádza, že zatiaľ čo v konštrukcii plnovýznamové sloveso+ doplnok nedochádza k zmene významu slovesa, v prípade konštrukcií polosponové sloveso+ menná časť k zmene významu dochádza: *Se puso enfermo* (pseudocopulativo) neimplikuje „*se puso*“.

Pokiaľ ide o mennú časť prísudku, s ktorou sa spony *ser/estar/parecer* viažu, i tu narážame na rozdiely dané charakterom týchto slovies. Hlavným rozdielom v tomto prípade je, že *ser* sa spája s mennými časťami vyjadrujúcimi vlastnosť osoby alebo veci a neimplikujú možnosť zmeny či modifikácie v momente prehovoru, *Juan es abogado*. *Mi casa es grande*. Naopak menné časti spájajúce sa s *estar* narážajú na zmenu alebo aspoň možnosť zmeny v plynutí času, *Mi madre está enferma* či *El estadio estará lleno*. Uvádza tak i Fernández Leborans (1999: 2366) so slovami "[...] funciona como un verbo copulativo y une ciertos predicados ('estados') con su correspondiente sujeto. En este caso se habla sobre los predicados 'episódicos', 'precarios', 'de estadios' que implican el cambio, y limitación espacio-temporal." Funkciou polosponového

sloveso *parecer* je vyjadriť podobu k osobe alebo veci a ak by došlo k vynechaniu mennej časti, veta by nemala úplný význam, *Tu padre parece triste. Ya reparado parecerá nuevo*. Na základe tohto delenia chápeme, že pri konštrukcii kopulatívne sloveso + menná časť sa presadzujú isté preferencie či reštrikcie; niektoré preferujú väzbu so slovesom *ser*, iné so slovesom *estar* a existujú i tie, ktoré akceptujú obe spony. V tejto práci však ostaneme verní klasickému deleniu a to na *ser* a *estar* chápané ako sponové slovesá a polosponové budeme študovať zvlášť.

2.2. Rozdiely medzi sponovými a polosponovými slovesami

Ako sme načrtli v predchádzajúcej podkapitole, medzi sponovými a polosponovými konštrukciami existujú určité rozdiely, ktoré rozoberieme detailnejšie.

Vedľajší syntaktický vzťah môže vzniknúť za pomoci sponového slovesa. V tomto prípade vieme mennú časť nahradiť zámenom *lo*, *Es inteligente/Lo es*. Pokiaľ ide o predikačnú pronominalizáciu, polosponové konštrukcie ju nepripúšťajú. "[...] Aunque tanto los verbos copulativos como los semicopulativos exigen la presencia del atributo, el de los segundos no se sustituye por el pronombre neutro lo (Susana estaba atónita > Lo estaba; Susana se quedó atónita > *Se lo quedó). " (RAE 2010: 720)

Polosponové slovesá môžu byť nahradené príslovkami *así, cómo* y *como*. Vidíme to na príklade *Se encuentra muy satisfecho con la decisión*, z ktorého je možné vytvoriť konštrukcie ako *¿Cómo se encuentra?* alebo *Se encuentra así con la decisión*. Taktiež môžeme zameniť spomínané adverbiá *así* a *cómo* za menné časti adjektívne či predložkové no nie nominálne: *Es alta/Es así. Zuzana Čaputová es la presidenta/*Es así*.

Ďalšou charakteristikou polosponových slovies, v rámci komparácie so slovesami sponovými je, že majú širší sémantický rozsah. Napríklad vo vete *Se hace médico*, sloveso *hacerse* naznačuje zmenu stavu, vo vete *María lució guapa el día de su boda* sloveso *lucir* vyjadruje prejav alebo podobu.

2.3. Polosponové konštrukcie a slovesné perifrázy

Taktiež môžeme spomenúť i spojitosť medzi slovesnými perifrázami a polosponovými konštrukciami. Slovesné perifrázy sa skladajú z dvoch slovies pričom prvé je pomocné, gramatikalizované, časované. Je teda nositeľom informácie o čase, osobe, čísle a spôsobe, ktorým sa realizuje dej. Druhé sloveso sa objavuje v neosobnom tvare (neurčitku, prechodníku

alebo v participiu) y nesie lexikálny význam. Charakteristikou je, že obe slovesá dokopy tvoria nedeliteľnú syntaktickú a významovú jednotku, celkový význam perifrázy môže byť odlišný než samostatné významy jej komponentov a taktiež, že "[...] el verbo auxiliar no selecciona los posibles sujetos y complementos de la construcción; quien lo hace es el verbo auxiliado. Así, en *El doctor va a curarte*, la elección del sujeto, *doctor*, y del complemento, *te*, viene dada por *curar* y no por el verbo auxiliar *va*. "(García González 1992: 15)

O perifrázach hovoríme, pretože i polosponové slovesá prešli procesom gramatikalizácie a v niektorých prípadoch je časť perifrázy tvorená práve polosponovým slovesom. V tomto prípade je sloveso desemantizované, konštrukcii nedodáva lexikálny význam, skôr modálny a hlavnou sémantickou zložkou je práve menná zložka. Perifrázy sa spájajú s neosobným tvarom slovesa a polosponové konštrukcie spájajú polosponové sloveso s prídavným menom či podstatným menom. Dôkaz rozdielneho použitia možno vidieť v nasledujúcej tabuľke:

Sloveso	Slovesná perifráza	Polosponová konštrukcia
Venir	Este libro viene a costar 20 €. Ana viene ganando 1000 €.	Esta película viene precedida de una gran expectación.
Ponerse	Se pone a ver las noticias.	Me he puesto nerviosa por la entrevista de trabajo.
Andar	Andan pasando cosas raras hoy.	Ando solitario últimamente.

Tabuľka 2

3 Klasifikácia polosponových slovies

Pokiaľ ide o klasifikáciu polosponových slovies, prehľadnú kategorizáciu ponúka Nueva gramática de la lengua española (RAE 2009: 2838), ktorá delí polosponové slovesá to týchto tried:

- 1) Vyjadrenie zmeny (*cambio*): *devenir un hecho, hacerse rico, ponerse enfermas, quedarse perplejo, salir herido, volverse taciturna*
- 2) Vyjadrenie zotrvania alebo kontinuity (*permanencia, persistencia o continuidad*): *andar preocupado, continuar graves, permanecer calladas, seguir vivo*
- 3) Verbos de *manifestación* ^{“1} a slovesá prezencie (*manifestación y presencia*): *aparecer cubierto, encontrarse en forma, hallarse, indispueta, lucir linda, mostrarse de acuerdo, pasar inadvertidos, presentarse favorables, revelarse insuficiente, verse horrible*

S mierne odlišnou terminológiou, čo sa týka kategórii polosponových slovies, nás oboznamujú Demonte – Masullo (1999: 2511-2516). Vymedzujú sa štyri typy slovies a to na základe toho, či vyjadrujú:

- 1) Zmenu stavu a následok: *ponerse, volverse, quedarse, hacerse y similares*
- 2) Desemantizované slovesá pohybu: *ir, andar, salir, venir* atď.
- 3) Pomocné slovesá aspektuálne: *empezar, continuar, terminar* etc.
- 4) Slovesá percepcie detranzitívne: pronomínálne slovesá *verse, oírse, etc.*

V tejto práci ostaneme verní deleniu podľa Nueva gramática de la lengua española (RAE 2009).

¹ pre tzv. *verbos de manifestación* sme nenašli pri preklade presný slovenský ekvivalent. Pre pochopenie teda uvádzame, že ide o slovesá vyjadrujúce zjavenie sa, objavenie sa

4 Verbos de cambio

V nasledujúcej kapitole si definujeme slovesá vyjadrujúce zmenu. Stanovíme, ktoré slovesá do tejto skupiny patria, definujeme ich základné polosponové charakteristiky a následne sa budeme snažiť hľadať ich spoločné a rozdielne vlastnosti určujúce výber slovesa v danom kontexte.

4.1. Vymedzenie sloviess spadajúcich do kategórie *verbos de cambio*

RAE (2010: 720) definuje tzv. *verbos de cambio* nasledovne: „Los verbos de cambio denotan el proceso de pasar a un estado, alcanzarlo o desembocar en él.“ Demonte – Masullo (1999: 2511) sa k nim vyjadrujú taktiež a charakterizujú ich ako „[...] verbos cuyo contenido semántico es esencialmente aspectual, y que denotan cambio o, a veces, de posición.“

Stretávame sa s rôznym spôsobom kategorizácie týchto sloviess. Zatiaľ čo RAE (2010: 720) začleňuje slovesá zmeny do jednej samostatnej kategórie, Demonte – Masullo (1999: 2511) ich nachádza v troch rôznych skupinách a to medzi slovesami vyjadrujúcimi zmenu stavu a následok, desemantizovanými slovesami pohybu a pomocnými slovesami aspektuálnymi. Španielčina ako taká nedisponuje jedným jednoznačným slovesom vyjadrujúcim koncept zmeny, na rozdiel od anglického jazyka a jeho *become*, francúzskeho *devenir*, talianskeho *diventare* či nemeckého *werden*. Na vyjadrenie zmeny si preto využíva pomocné konštrukcie.

Ďalšou možnosť kategorizácie tak ponúka i Porroche Ballesteros (1998: 127), ktorá rozlišuje tri typy týchto konštrukcií a to:

- a) konštrukcie obsahujúce tzv. *verbos de cambio* o "*devenir*"

Ponerse + adjetivo o participio

Volverse + adjetivo o sustantivo

Hacerse + adjetivo o sustantivo

Quedarse + adjetivo o participio

Convertirse en + sustantivo

Tornarse + adjetivo o sustantivo

Trocarse en + adjetivo o sustantivo

- b) slovesné perifrázy so slovesami *ser* a *estar*

Llegar a ser/estar

Venir a ser/estar

Pasar a ser/estar

- c) slovesá odvodené z podstatných a prídavných mien prostredníctvom morfológických procesov. Často sa objavujú v reflexívnej forme, no keď ich nasleduje priamy predmet, môžu sa objaviť bez reflexívneho zámena *se*

Oscurecer, mejorar, atardecer, adelgazar, aclararse, enloquecer, envejecer, engordar, enfurecerse, enviudar etc.

Ako vidíme, určiť s presnosťou, ktoré slovesá patria medzi verbos de cambio, nie je jednoduché. Podľa rôznych publikácií sú to:

- RAE (2009: 2838) : slovesá *devenir, hacerse, llegar a ser, ponerse, quedarse, tornarse* a *volverse*

- Demonte– Masullo (1999: 2511) neponúkajú zoznam všetkých možných slovies, len vymenúvajú príklady ako "[...] ponerse, volverse, quedarse y hacerse y similares, cuyo complemento predicativo especifica precisamente el cambio de estado o posición en cuestión."

- Martínez Labiano (2008: 13-14) taktiež spomína viacerých autorov, ktorí sa tejto problematike venovali : Coste y Redondo študujúci slovesá *cambiarse, convertirse en, hacerse, llegar a ser, meterse a, pasar a ser, ponerse, acabar por ser, terminar por ser, tornarse, transformarse, trocarse, venir a ser, volverse*; Crespo za hlavné slovesá zmeny považuje *ponerse, hacerse, volverse* a *convertirse* a slovesné perifrázy *llegar a ser, llegar a ponerse, pasar a ser y meterse a* považuje za ďalšie z možností prekladu "to become"; Fente študuje slovesá zmeny *hacerse, convertirse, llegar a ser, ponerse, volverse* a *quedar(se)*.

- Eddington (1999: 24) uvádza, že "[...] the seven change of state verbs that seem to be the most commonly used: *llegar a ser, ponerse, volverse, quedarse, convertirse, transformarse* and *hacerse*. These verbs generally express the meaning 'to become' in English."

- Van Gorp (2015) sa vyjadruje k slovesám zmeny nasledovne: „Given the experiential dimension of language, a whole range of possibilities can be expected to express the different types of changes we are facing daily. For Spanish, three types of constructions are generally recognized: a) the pseudo-copular constructions with so-called “verbs of change” (verbos de cambio),² b) periphrastic constructions such as *llegar a ser* (literally ‘arrive to be’), *pasar a ser* (literally ‘pass to be, come to be’) and c) lexical verbs derived from adjectives such as *emborracharse* (‘get drunk-refl’, from *borracho* ‘drunk’), *entristecer(se)* (‘sadden-(refl), become sad’, from *triste* ‘sad’).“ V práci z roku 2015 (Delbecque - Van Gorp 2015) uvádza, že

spomedzi polosponových slovies vyjadrujúcich zmenu sú najčastejšími *práve hacerse, volverse, ponerse a quedarse*.

4.2. Základné charakteristiky polosponových slovies vyjadrujúcich zmenu

V nasledujúcej podkapitole si predstavíme hlavné charakteristiky jednotlivých polosponových slovies vyjadrujúcich zmenu. Vychádzajúc z delenia, ktoré ponúka *Nueva gramática de la lengua española* pôjde o slovesá *hacerse, volverse, ponerse, quedar(se), salir, resultar, tornarse, trocarse, devenir, convertirse, transformarse, caer, terminar a acabar*. Je nutné prihliadať na fakt, že základné slovesá ako *hacerse* či *ponerse* sú preštudované detailnejšie než polospony *trocarse* či *terminar* a z tohto dôvodu narážame na nepomer rozsiahlosti nasledujúcich podkapitol.

4.2.1. Polosponové sloveso *hacerse*

„Los atributos que se construyen con el verbo semicopulativo *hacerse* expresan cualidades caracterizadoras de personas o cosas.“ (RAE 2010: 721) V tomto prípade *hacerse* možno kombinovať s doplneniami kompatibilnými so *ser*, keďže pojednáva o základných vlastnostiach. Taktiež sa spája s niektorými adjektívami akceptujúcimi *estar*, pokiaľ zároveň nevyklučujú i *ser*. Ako príklad uvedieme **Se hicieron contentas. *Se hizo desnudo*. pretože **Es contenta. *Es desnudo*. Correia Palacios (2012: 6) tento fakt potvrdzuje a tvrdí, že i keď sa *hacerse* a *volverse* bežne spájajú s mennými časťami kompatibilnými so *ser*, existuje možnosť väzby s tými mennými časťami, ktoré akceptuje *estar*, pokiaľ ich *ser* nevyklučuje.

V pronomínálnej konštrukcii *hacerse* implikuje zmenu, či evolúciu subjektu vedúcu k novému stavu, ktorý má permanentný charakter. V tomto prípade je objektom zmeny podmet a zmena ako taká je vyjadrená mennou časťou: *Elena (prijímateľ zmeny) se hizo rica* (samotná zmena). Conde Noguerol (2018: 8) však uvádza i príklad, kedy sa príčina zmeny objavuje vo vete ako prvá a má funkciu podmetu zatiaľ čo objekt, ktorý bol ovplyvnený zmenou má funkciu priameho predmetu: *Tú me contestas con esa forma que tenéis los españoles* (príčinný element) *de hacer melodioso y duro este idioma* (afektovaný objekt).

Spomínaná autorka vymenúva i typy zmien, ktorými podmet môže prejsť: sú to buď zmeny spojené s vekom, správaním, ekonomickou/sociálnou situáciou, profesiou alebo ideológiou. Berúc do úvahy kritérium dobrovoľnosti u slovesa *hacerse*, dopĺňa, že dobrovoľnosť zo strany podmetu nie je implikovaná vždy automaticky a túto teóriu demonštruje na príklade *Juan se hizo juez / Juan se hizo mayor* kedy v prvej vete je dobrovoľnosť evidentná, no v druhej nie.

(Conde Noguero 2018: 9). Kontruje tak názoru Crespa (1949: 210), ktorý o slovese *hacerse* doslova tvrdí, že je: „The only verb used with nouns to express changes without reference to a gradual process which are due to the effort or desire of the person who changes.“

V konštrukcii s podstatným menom sa substantívum objavuje s členom (určitým i neurčitým) ako i bez člena. Ak sa objavuje s členom určitým, sloveso nevyjadruje ideu zmeny, ale predstieranie určitej vlastnosti alebo stavu a významovo odpovedá slovesu *fingirse*, hovoríme o spojeniach ako *hacerse el sordo*, *hacerse el tonto* atď. Bez člena sa objavuje ak konštrukcia *hacerse* + substantívum vyjadruje úsilie, a to najčastejšie sa v profesionálnej alebo spoločenskej oblasti: *Se hizo rico vendiendo hamburguesas* alebo *Mi hermana obtuvo un doctorado en Sociología y se hizo profesora*.

Rovnako ako Conde Noguero (2018: 8) i Vargas Vargas (2014: 133-135) informuje, že *hacerse* ako *verbo de cambio* vyjadruje zmenu pozície alebo spoločenského statusu, napr. *rico*, *famoso*, *poderoso* a i. . V tomto prípade ide zvyčajne o pozitívnu zmenu. Takisto sa využíva v prípadoch, kedy mení profesijný status či vo výrazoch spojených s náboženstvom /ideológiou alebo vyjadruje prirodzený vývoj ako vidíme na príkladoch *Después de viajar a India se hizo budista* či *El niño se ha hecho un hombre*. Práve menné časti viažuce sa k ideológii/viere ako *comunista*, *católico*, *musulmán*, *marxista* atď. nie sú kompatibilné s *estar*. (Conde Noguero 2018: 25)

Pokiaľ ide o väzbu a adjektívom, Porroche Ballesteros (1988: 135) rozlišuje dva druhy adjektív, s ktorými sa *hacerse* spája, pričom hovorí o tzv. *adjetivos relativos* a *adjetivos absolutos*. Prvý zmienený typ predstavuje adjektíva, ktoré majú svoje antonymá a taktiež schopnosť vyjadriť rôzne stupne danej vlastnosti - napr. *grande/pequeño*, *largo/corto* a i.. Druhý typ, naopak svoj protiklad buď nemá, alebo nepripúšťa možnosť vyjadriť rôzne stupne danej vlastnosti. Do tejto skupiny patria napr. farby alebo dvojice ako *borracho – sobrio* (pretože *borracho – menos borracho – sobrio*, ale **sobrio – menos sobrio borracho*). Autorka ďalej uvádza, že sloveso *hacerse* v spojení s prvým typom adjektív vyjadruje vlastnosť a postupnú zmenu (napr. *pesado – menos pesado – ligero* a *ligero – menos ligero – pesado*; *rico – menos rico – pobre* a *pobre – menos pobre – rico*). Pokiaľ ide o *adjetivos absolutos*, tvrdí, že ak vyjadrujú farbu alebo fyzický defekt, tak sa s *hacerse* nespájajú; spájajú sa s ním len niektoré z nich ako napr. *vegetariano*, *socialista* a pod..

Sloveso *hacerse* sa často objavuje sa v spojení so substantívom a adjektívom, zriedkavo s adverbialným doplnením - výnimkou je príslovka *tarde*, ako napríklad v *Se hace tarde* (RAE 2010: 721).

RAE (2010: 721) upozorňuje na ďalší prípad, kedy sloveso *hacerse* nevyjadruje ideu zmeny. Deje sa tak v konštrukcii *hacerse(le) a alguien + atributo adjetival*. Vyjadrujeme ňou spôsob, akým vnímame istú realitu, skutočnosť a v tomto prípade sloveso *hacerse* odpovedá slovesu *parecer, resultar*, napr. *El viaje se me hacía eterno* alebo *La película se me ha hecho corta*.

4.2.2. Polosponové sloveso *volverse*

Ďalším slovesom, ktoré výberom doplnenia inklinuje k *ser*, je práve *volverse*. „Se construyen con *volverse* muchos adjetivos que denotan estados que permanecen durante cierto tiempo y que, por ello, se combinan también habitualmente con *ser*.“ (RAE 2010: 722) *Nueva gramática de la lengua española* (2009: 2845) ďalej však dopĺňa, že niektoré adjektíva akceptujú i *estar* v prípade, pokiaľ ich sloveso *ser* neodmieta. Z tohto dôvodu môžeme alternovať *ser/estar tranquilo – volverse tranquilo*, no nie **ser/estar descalzo – *volverse descalzo, *ser/estar enamorado – *volverse enamorado*. Z významového hľadiska adjektíva, ktoré sú kompatibilné so *ser* i *estar* ako napr. *ser/estar sensible*, v polosponovej konštrukcii odpovedajú významu viažucemu sa k *ser*, teda *volverse sensible alguien* odpovedá významu stať sa citlivou osobou.

Sloveso *volverse* vyjadruje zmenu charakteristických vlastností osôb a vecí alebo zmenu vo vystupovaní voči ostatným., pričom táto je zvyčajne permanentného charakteru. (Correia Palacios 2012: 12). Môže to byť zmena pozitívna alebo negatívna, ako napr. *se volvió metódico/ se volvió tonto*. Sloveso *hacerse* sa objavuje sa v konštrukcii so substantívom ako i adjektívom, pričom sa vždy vzťahuje na zmenu osobnosti, charakteristickej črty, prejavy či správania ako napríklad v *Juan se volvió un déspota*. Podotkneme, že v prípade väzby s podstatným menom vzťahujúcim sa na zmenu postoja, charakteru či osobnosti, býva dané substantívum prevádzané neurčitým členom, a naopak bez člena v literárnych textoch. (RAE 2009: 2844).

Pokiaľ ide o adjektíva, Porroche Ballesteros (1988: 131) informuje, že *volverse* sa nespája s prídavnými menami vyjadrujúcimi stav (ako napr. *lleno, vacío, harto* etc.). Zaujímavým prípadom je adjektívum *loco*, pretože „[...] como hemos dicho, *volverse* se combina con los atributos de *ser*, aunque el adjetivo *loco*, que se combina con *estar*, elige *volverse* dentro de los verbos de cambio, en lugar de los paralelos a *estar*, o sea, *ponerse* o *quedar(se)*“. (Correia Palacios 2012: 13)

Hovoriac o participiách, sloveso *volverse* má tendenciu ich odmietat'. (RAE 2009: 2844). Výnimkami sú prípady, kedy je participium vo vete plne chápané ako adjektívum, napr. v spojení *volverse reservado*.

Na záver spomenieme i možnosť slovesa *volverse* objaviť sa i v nezvratnej forme. Upozorňuje nás na to napríklad Porroche Ballesteros (1988: 131), ktorá dodáva, že v tomto prípade sa v konštrukcii vyskytuje priamy predmet, *Los celos lo vuelven loco*.

4.2.3. Polosponové sloveso *ponerse*

Correia Palacios (2012: 17) informuje, že toto polosponové sloveso sa zo sémantického hľadiska spája s vyjadrením stavov a ako také zdôrazňuje pominuteľnosť zmeny. Práve preto sú jeho menné časti, kompatibilné s tými, ktoré akceptuje i *estar*. Tieto menné časti sa vzťahujú na (Vargas Vargas 2014:134, RAE 2010: 722):

- a) dočasné či epizódne stavy - *La situación se ha puesto insoportable*.
- b) fyzické vlastnosti osôb týkajúce sa vzhľadu alebo vystupovania - *Ana salió anoche y se puso muy guapa*.
- c) spojenia vyjadrujúce psychický stav - *Se ha puesto contento por aprobar el examen*.

Conde Noguerol (2018: 11) sem radí i kategóriu farieb. Podobne i Morimoto- Pavón (2007: 277) tvrdia, že adjektíva vyjadrujúce farbu či defektný stav sa zvyčajne spájajú s *ponerse/quedarse*.

Dané sloveso sa objavuje v adjektívnych syntagmách. Rovnako i v adverbiálnych a vo väzbách s predložkou ako napríklad v *Se ha puesto en ridículo*. Vo väzbe s predložkou je zaujímavá konštrukcia *ponerse + en/de + substantívum* pomenúvajúce časť ľudského tela, ktorá vyjadruje zmenu pozície tela.

Hovoriac o adjektívach, tie sa zväčša vzťahujú na zmenu psychického, fyzické či zdravotného stavu ako i na zmenu správania subjektu voči ostatným. Mennou zložkou nebýva substantívum pokiaľ nie je v pozícii priameho predmetu.

Pokiaľ ide o adverbiá, sloveso sa viaže so spojками spôsobu ako napr. *bien, así, mal, cómo* a ďalšími, napr. *Todo se pone bien con el vodka*. Vargas Vargas (2014: 134) tiež hovorí o väzbe so substantívom sprevádzaným adverbiom *como*. Táto väzba sa využíva najmä v hovorovom jazyku, kedy dochádza k elipse adjektíva vyjadrujúceho charakteristickú vlastnosť substantíva prítomného v danej konštrukcii, *como una fiera* ('furioso'), *como una amapola* ('roja'), *como*

una cabra, como una vaca, como unas castañuelas, como uns pascuas. Nie k zmene významu, no k zdôrazneniu dochádza v spojení *ponerse de un/una+ sustantivo/adjetivo*, ako v *Después de hablar con su madre, se puso de un humor. v zmysle 'muy mal humor'*.

Existujú i určité reštrikcie viažuce sa k slovesu *ponerse*. Nevyskytuje sa v spojení s participiom ani v tzv. *participios truncos* ktoré nadobudli podobu prídavného mena, napr. **Antonia se puso agotada* alebo ** Se puso maduro*.² (RAE 2010: 723) Objavuje sa však v nezvratnej forme s priamym predmetom kedy dochádza ku kauzálnej transformácii "[...] que expresa, refiriéndose a ella como el sujeto de la oración, la persona o cosa causante del estado en el que se encuentra el ante al que se atribuye el estado expresado por el edjetivo". (Porroche Ballesteros 1988:130). Ako príklad uvedieme *Su mirada lo pone nervioso*.

4.2.4. Polosponové sloveso *quedar(se)*

V tejto podkapitole si predstavíme sloveso *quedar(se)*. RAE (2010: 723) sa k nemu vyjadruje slovami: „*Quedar(se)* se elige por defecto para designar procesos que desembocan en estados transitorios, expresados por predicados que se construyen con *estar*.“

Sloveso *quedarse* môže byť chápané dvoma spôsobmi, a to ako sloveso zmeny stavu, ako v *Elena se ha quedado embarazada* alebo sloveso vyjadrujúce priebeh a pretrvávanie deja, napr. *Se quedó sentado*.

Sloveso *quedarse* sa spája s adjektívami, adverbiami, participiom i predložkovou syntagmou. Zameriame sa na adjektíva, s ktorými sa toto sloveso spája. Pokiaľ predstavuje zmenu stavu, vyskytuje sa napríklad s adjektívami vyjadrujúcimi:

- a) fyzické prejavy a defekty – *dormido, desnudo, embarazada, ciego, sordo mudo, huérfano, vacío, calvo* a pod.
- b) civilný stav - *soltero, viudo*
- c) neprítomnosť činnosti - *cortado, inmóvil*
- d) prechodné stavy, ktoré sú často vyvolané nejakým dojmom - *boquiabierto, estupefacto, frío, asombrado, sorprendido, callado*

² hovoríme o participiách, ktoré nemajú koncovku -ado a ich prízvuk sa nachádza v slovtvornom základe, napr. *corto, maduro, harto, quieto, muerto* a i.

Taktiež sa objavuje v spojení s participíom a predložkovou syntagmou, napr. *Se quedaron sin dinero. Se quedó sin saber qué hacer.* So slovesným participíom má schopnosť vyjadriť ukončenie deja alebo procesu.

Porovnajme si slovesá *quedar* a *quedarse*. Sloveso *quedarse* sa narozdiel od *quedar* nespája s neživotnými substantívami vo funkcii podmetu ani s pasívnymi adjektívnymi konštrukciami, v ktorých je činiteľ dopredu vyzozumený. Tento fakt je daný tým, že *quedarse* "[...] puede implicar que hay un ente con volición que controla o mantiene el estado expresado, mientras que el segundo no lo implica." Demonte – Masullo (1999: 2512) Ak je podmetom životné substantívum, spája sa s oboma slovesami, no v prípade *quedarse* sa vyzdvihuje dosiahnutie zmeny alebo výsledku pričom *quedar* naopak zdôrazňuje pretrvávanie nadobudnutého stavu. Ako príklad uvidieme *Antonio (se) quedó contento por mi decisión. Juan (se) quedó ciego tras el accidente.* Z tohto hľadiska je možná i väzba *quedarse* s neživotným podmetom, no to v prípade, kedy je našim zámerom zdôrazniť samotný výsledok a nie jeho pretrvanie, keď už bol raz dosiahnutý. Na ďalšiu odlišnosť upozorňuje i RAE (2010: 723), presnejšie na rozdielny jazykový register pričom vyšší je priradovaný nezvratnému tvaru *quedar*. Toto sloveso sa objavuje v konštrukcii *quedar por + adjetivo*, u ktorej nie je možná pronominálna forma slovesa a dochádza i k významovému posunu, kedy sloveso nevyjadruje zmenu ale úsudok, hodnotenie, *No quiero quedar por tonta.* (RAE 2009: 2844)

Načrtli sme, že *quedar(se)* má vzťah so slovesom *estar*. Ich spoločným znakom, okrem vyjadrenia prechodných stavov je, že sa obe spájajú s prechodníkom i participíom a obe slovesá odmietajú účelové vety či adverbá, ktoré sa im podobajú. (RAE 2009: 2844). Rovnako môžeme vidieť spojitosť so slovesom *ponerse*, ktoré opisuje v polosponovej konštrukcii zmenu stavu alebo dočasný stav avšak nie všetky adjektíva (najmä adjektíva týkajúce sa fyzických defektov alebo civilného stavu), ktoré viažu s *quedar(se)* sú schopné byť aplikované so slovesom *ponerse*, napr. *Su abuelo se quedó viudo. *Él se puso viudo.* Ďalším slovesom, ktoré by sme mali spomenúť vzhľadom k slovesu *quedar(se)*, je *dejar*. Je jeho intranzitívnou variantou. Možno to demonštrovať na príklade *El accidente lo dejó ciego ~ (Se) quedó ciego por el accidente.* (RAE 2010: 723).

4.2.5. Polosponové slovesá *salir* a *resultar*

Pozrime sa i na ďalšie polosponové slovesá vyjadrujúce zmenu. Slovesá *salir* a *resultar* môžu byť podľa ich interpretácie zaradené rovno do dvoch kategórii (RAE 2010: 723):

- 1) *verbos semicopulativos de cambio de estado*

2) verbos semicopulativos de experimentación, manifestación o constatación

V prípade prvej interpretácie sa obe slovesá spájajú so širokým spektrom prídavných mien a participíí, viažucich sa i so slovesom *estar*, vyjadrujúcich ujmu alebo škodu: “*afectado, chamuscado, damnificado, dañado, defraudado, derrotado, descalabrado, escaldado, herido, lastimado, malherido, malparado, marcado, mutilado, perjudicado, tocado, trasquilado*” ako i tých, ktoré vyjadrujú úžitok, či zlepšenie: “*agraciado, airoso, apoyado, aumentado, beneficiado, compensado, gratificado, ileso, incólume, indemne, intacto, mejorado, reforzado, regenerado, rehabilitado*”. (RAE 2009: 2847)

Obe slovesá alternujú s participiami vyjadrujúcimi výsledok rozhodovania, ako sú napr. *elegido, seleccionado, imputado, nombrado, seleccionado* a pod. Keď sa však participium vzťahuje na emocionálne stavy, preferuje sa väzba so slovesom *salir*, ako je to napríklad v prípade *contento, satisfecho* atď. (RAE 2010: 723) I tak sa však prevažné množstvo participíí spája so slovesom *resultar*, najmä pokiaľ ide o participiá slovies vyjadrujúcich zmenu stavu (RAE 2009: 2851). Uvedme niekoľko participíí tohto typu: *activado, cambiado, transformado, disminuido* a pod. *Nueva gramática de la lengua española* taktiež uvádza, že zmeny môžu byť i psychického charakteru: *resultar humillado, traumatizado* a i.; týkajúce sa zdravotného stavu: *resultar contagiado, lastimado, infectado* atď. alebo aj vyjadrujúce následok nepriaznivých udalostí spôsobujúcich osobám a veciam ujmu: “*anegado, aplastado, apuñalado, arrasado, arrollado, asesinado, atacado, atropellado, calcinado, carbonizado, contusionado, corneado, deformado, desfigurado, despedazado, destrozado, estrujado, golpeado, herido, incendiado, lesionado, maltratado, saqueado, secuestrado*” (RAE 2009: 2851).

V rámci druhej interpretačnej možnosti, kedy sa považujú za tzv. *verbos semicopulativos de experimentación, manifestación o constatación*, sa viažu s mennými časťami akceptujúcimi sloveso *ser*. Môžeme uviesť príklad:

- a) *Este libro es interesante.* - danému objektu pripisujeme určitú vlastnosť
- b) *Este informe resulta interesante.* - vyjadrujeme spôsob akým sa objekt javí alebo ako ho vnímame

4.2.6. Polosponové slovesá *tornarse, trocarse a devenir*

Porroche Ballesteros (1988: 139) hovorí o slovesách *tornarse a trocarse* a radí ich medzi ďalšie slovesá zmeny. Tvrdí, že “[...] en construcción copulativa tienen el mismo significado que *volverse*, pero se utilizan en muy pocas ocasiones en el español actual y, sólo, en un registro muy culto o elevado de nuestra lengua.” Vyjadrujú zmenu vlastnosti. Uvádza niekoľko

príkladov použitia tohto slovesa: *Después, al leer el sobre, su respiración se tornó difícil y anhelante. El azul del cielo empezaba a oscurecer y se tornaba violeta.*

Rovnaká autorka sa vyjadruje i k slovesu *devenir*, kedy pomenúva slovesá zmeny ako *verbos de cambio o "devenir"*. Toto sloveso spomína i RAE (2009: 2838), ktorá ho v rámci vymedzovaní kategórií polosponových slovies radí medzi slovesá zmeny. V európskej španielčine nie je príliš frekventované a vyskytuje sa skôr v literárnych textoch. „El verbo *devenir* se usa con atributos nominales y adjetivales en la lengua culta del español americano.“ RAE (2009: 2838) Objavuje sa s tzv. *complemento de régimen* ktorý je sprevádzaný predložkou *en*. Taktiež uvedieme príklad jeho využitia v polosponovej konštrukcii: *Hoy más que nunca, deviene fundamental examinar las fuentes innovadoras de financiación. La reforma deviene un asunto más urgente que nunca. Más aprendizaje deviene en más inclusión.*

4.2.7. Polosponové slovesá *convertirse (en)* a *transformarse*

Na úvod si povieme pár slov o morfosyntaktickej povahe *convertirse en*. Bermejo Calleja (1990: 55) tvrdí, že toto spojenie sa viaže výhradne so substantívom. Porroche Ballesteros jej však dáva za pravdu len čiastočne, keďže sama uvádza príklady, kedy je možná väzba s adjektívom. Je to vtedy, keď „[...] este adopta el significado de clasificación, característico de los sustantivos.“ (1988: 138) Podstatné meno, ktoré sa objavuje býva predchádzané determinantom (*el, un, todo, un...*). Dodajme tiež, že sloveso *convertirse* sa vyskytuje v nezvratnej forme, ak je menný prísudok priamym predmetom ako napríklad v: *Marta convirtió su afición favorita en su profesión. Ella convirtió su propia sala de estar en una guardia temporaria. Juana convirtió su jardín en algo especial.*

Charakteristikou spojenia *convertirse en* je, že pri vyjadrení zmeny podmet nevynakladá úsilie na jej vykonanie (na rozdiel napríklad od slovesa *hacerse*). Porovnajme:

- a) *China se ha convertido en el principal centro de absorción de capital del planeta.* ('no existe obligatoriamente el significado de voluntariedad y esfuerzo')
- b) *Pablo se hizo cirujano.* (' voluntariedad y esfuerzo')

Berúc na ohľad paralelu so slovesami *ser* a *estar*, *convertirse* sa približuje k *ser*. Porroche Ballesteros (1988: 138) uvádza, že z významového hľadiska sa rovnako blíži i k slovesám *volverse a hacerse*. Ku konštrukcii *convertirse en* + substantívum sa vyjadruje i Vargas Vargas (2014: 135). Zhrnieme jeho poznatky, a to, že takáto väzba slúži na vyjadrenie radikálnych

zmien týkajúcich sa buď to povahy vecí a osôb: *Se ha convertido en una mujer más motivada y segura*; náboženstva alebo ideológie: *Juan se convirtió en musulmán y, desde entonces, se llama Yusuf. Tuvo que convertirse al cristianismo*. Pokiaľ ide o tento bod, spomenieme, že i *hacerse* + substantívum (adjektívum) sa spája so zmenami náboženstva a ideológie, no v tomto prípade existuje možnosť ďalšej neskoršej zmeny zatiaľ čo v konštrukcii pri *convertirse en* sa zmena považuje za permanentnú a definitívnu. Pokým prechádzame z jedného náboženstva alebo ideologickej skupiny do ďalšej, za k zmene predložky, *convertirse* sa spája s predložkou *a*. Autor ďalej uvádza druh zmeny, kedy sa jeden subjekt premení v druhý, úplne odlišný: *Al besar al sapo, este se convirtió en un príncipe*. S týmto prípadom sa stretávame v sci-fi alebo rozprávkach pre deti. V rovnakom zmysle je možné použiť i sloveso *transformarse*. V neposlednom rade sa *convertirse en* viaže i so substantívami prezentujúcimi sa ako jedinečné v rámci svojej kategórie a vyzdvihuje ich, najmä so superlatívnou komparáciou: *Se ha convertido en la madre más joven de Eslovaquia*.

Sloveso *transformarse*, podobne ako *convertirse*, sa spája predložkou *en* a nominálnou syntagmou. Taktiež sa vyskytuje kauzálnu nezvratnú variantu a rovnako osciluje okolo *ser*. Rozdielne znaky zhrňa Correia Palacios (2012: 12) "[...] a diferencia de *convertirse*, *transformarse* solo expresa cambios que afectan a la materia física o al carácter social que constituye a una persona, objeto o ente en cuestión, de ahí que *transformarse* se utilice en el ámbito científico (A 0° el agua se transforma en hielo), mientras que *convertirse* tiene un uso mucho más general y extendido. En otras palabras, *transformarse* no se utiliza para referirse a cambios psíquicos o relativos al carácter."

4.2.8. Polosponové slovesá *caer*, *terminar*, a *acabar*

Problematiku slovesa *caer* sme načrtli už v úvode tejto práce. Preto tak len stručne pripomenieme, že môže byť plnovýznamovým i polosponovým. Doplníme však, že v polosponovej konštrukcii sa spája so značne obmedzeným množstvom menných prísudkov, ktoré takmer vždy vyjadrujú škodu na zdraví alebo iné negatívne následky pre svoj subjekt ako napr. *enfermo*, *muerto*, *prisionero*. (RAE 2009: 2846).

Kapitolu uzavrieme slovesami *terminar* a *acabar*. Na základe informácii, ktoré ponúka RAE (2009: 2846) môžeme zhrnúť, že sa spájajú s:

- a) adjektívami, ktoré sú kompatibilné s *estar*; zvyknú odmietat' tie, ktoré sú prijímajú *ser*
- b) substantívami, ktoré nepredchádza člen, prevládajú mená osôb

c) participiom

Vargas Vargas (2014: 136) zmiňuje i konštrukciu *terminar/acabar de + sustantivo o similar*. Uvádza, že: „Denota un cambio de profesión, posición o estatus social, muy negativo. El cambio se presenta como el punto más bajo alcanzado en la vida de una persona, partiendo generalmente de una posición más elevada. Se usa con sustantivos despectivos como: mendigo, pordiosero, limosnero, vagabundo, delincuente, ladrón, malvivente, malhechor, asaltante, atracador, mantenido...“

4.3. Porovnanie vybraných slovies vyjadrujúcich zmenu

V predchádzajúcich podkapitolách sme si mohli povšimnúť, že slovesá zmeny *hacerse*, *volverse*, *ponerse* a *quedar(se)* majú medzi sebou množstvo podobností ako i rozdielnych znakov. Pokúsime sa o ich stručný prehľad.

4.3.1. Faktor kompatibility pri výbere mennej časti

Štúdiu k problematike polosponových slovies vyjadrujúcich zmenu ponúkajú autorky Yuko Morimoto a Mª Victoria Pavón Lucero. Tie sa v ich práci z roku 2007 venujú práve porovnaniu slovies *ponerse*, *quedar(se)*, *hacerse* a *volverse*. Autorky predstavujú delenie podľa reštrikcií, ktoré slovesá aplikujú pri výbere mennej časti. Nachádzajú tak slovesá, ktorých menné časti sú kompatibilné s tými, ktoré vyžaduje sloveso *ser*, potom s tie, ktorých menné časti sa viažu so slovesom *estar* a v neposlednom rade spomínajú verbá, ktoré v tomto

zmysle reštrikcie nepredstavujú (modálne a niektoré aspektuálne dejové). Nasledujú pritom túto klasifikáciu: (Morimoto–Pavón 2007: 274):

	Aspectuales			Modales
	Estativos		Eventivos	
	Durativos	Continuativos	Verbos de cambio	
Atributos compatibles con ser			Hacerse, Volverse	
			Resultar, Salir	Mostrarse,(parecer)*, verse,sentirse
Atributos comatibles con estar	Andar, encontrarse, hallarse, ir, venir	Conservarse, Continuar, Mantenerse, Permanecer, Seguir	Acabar, Caer, Ponerse, Quedar(se)	

*Odkazujúc na prácu Ramosa (2002), autorky zaradili do tabuľky i sloveso *parecer*, ktoré je tradične vnímané ako sponové. Vzhľadom na tento terminologický rozpor sa objavuje len v zátvorke.

Tabuľka 3

Prihliadajúc na kritérium kompatibility menných častí vyčleňujú dve skupiny – jedna je tvorená slovesami *hacerse* a *volverse*, ktorých menné časti sú kompatibilné so *ser* a do protikladu stavajú slovesá *ponerse* a *quedar(se)*, ktorých menné časti sa zlučujú s tými, ktoré vyžaduje *estar*. Možno to demonštrovať na ich príklade: *Ser/volverse religioso*. **Estar religioso* alebo *Estar/ponerse contento*, **Ser contento*.

Problematike polosponových konštrukcií sa venuje napríklad i David Eddington. Vo svojej štúdií *On 'Becoming' in Spanish: A corpus analysis of verbs expressing change of state* (1999) sa zamerá na 7 polosponových slovies vyjadrujúcich zmenu, a to: *llegar a ser*, *ponerse*, *volverse*, *quedarse*, *convertirse*, *transformarse* a *hacerse*. V jeho korpusovej analýze sa zamerá na rôzne faktory, ktoré porovnával u jednotlivých slovies. Tie boli vybrané tak, aby mohli byť študované rovnako u každého z týchto slovies (Eddington 1999 : 28):

- 1) spojenie polosponového slovesa so substantívom alebo adjektívom
- 2) časový faktor – náhla alebo postupná zmena
- 3) aktívna úloha (životný objekt, ktorý sa nevynútene a úmyselne podieľa na zmene, neživotný objekt, pokiaľ sa tretia strana zúčastnila na zmene dobrovoľne) alebo pasívna úloha pri zmene (v tomto prípade bola zmena výsledkom očakávaného progresu na základe času a udalostí)
- 4) charakter zmeny – krátkodobá alebo permanentná
- 5) menná časť kompatibilná so *ser* alebo *estar*

Autor sa stručne venoval i tematike lexikálnej determinácie sloviess, so slovami: „, Another possibility is that the choice is based on the lexical item that is involved in the change. For example, it might be that the verb *volverse* is used to express 'going crazy', not because of any semantic or syntactic factor, but because the adjective *loco* 'crazy' calls for it.“ (1999: 29). Pri korpusovej analýze pri ktorej extrahoval rovnaké substantíva a adjektíva v konštrukcii s polosponovým slovesom vyjadrujúcim zmenu, inflektívne varianty boli chápané ako obmeny jedného slova (*loco, locas, locos* atď.) Vo výsledku vyplynulo, že isté substantíva a adjektíva majú preferenciu spájať sa určitými slovesami, ako napr. *hacerse amigo, quedarse callado, ponerse de moda, quedarse dormido, quedarse inmóvil, volverse loco, ponerse nervioso, ponerse pálido, quedarse quieto, quedarse solo, quedarse sorprendido, quedarse tranquilo*. Odhliadnuc od týchto spojení, je menná časť variabilná a meniac sa na základe zvoleného slovesa.

Prihliadajúc na vyššie spomínané štyri faktory autor nadobudol ohľadom preferencií a vlastností polosponových sloviess vyjadrujúcich zmenu nasledovné závery:

	SUBSTANTIVO (S)/ ADJETIVO (A)		POSTUPNÁ (P)/ NÁHLA ZMENA (N)		AKTÍVNA (AKT)/ PASÍVNA ÚČASŤ (PAS)		SER/ESTAR	
	Písaný korpus	Hovorený korpus	Písaný korpus	Hovorený korpus	Písaný korpus	Hovorený korpus	Písaný korpus	Hovorený korpus
Llegar a ser	a*	S	P	P	akt	AKT	SER	SER
Ponerse	A	A	N	N	PAS	PAS	ESTAR	ESTAR
Volverse	a	A	N	N	PAS	PAS	SER	estar
Quedarse	A	A	N	N	pas	PAS	ESTAR	ESTAR
Convertirse	S	S	N	p	pas	akt	SER	SER
Transformarse	S	S	N	N	akt	akt	SER	SER
Hacerse	a	s	N	p	pas	AKT	SER	SER

Tabuľka 4

*pri malých písmenách s hviezdíčkou – 66 a menej percent výskytov malo danú vlastnosť

Spomínaný autor sa k problematike polosponových sloviess vyjadrujúcich zmenu vrátil ešte v roku 2002 v štúdiu *Disambiguating Spanish Change of State Verbs*. Na základe predchádzajúcej práce zistil, že kontext, v ktorom sa dané polosponové sloveso zmeny používa nie je vyslovene exkluzívny a že kontexty sa vzájomne prekrývajú. Španielsky hovoriaca osoba tak môže použiť viac než len jedno polosponové sloveso zmeny v danom kontexte. Z tohto

dôvodu sa nepodarilo presne vymedziť hranice použitia jednotlivých slovies. K dosiahnutiu presnejších výsledkov sa rozhodol použiť dotazník, ktorý zahŕňal rôzne geografické, pohlavné i vekové varianty. Vo výsledku však zistil, že vysoký podiel prekrývania v štúdiu z r. 1999 nevznikol na základe dialektálnych odlišností, keďže bol potvrdený i v dotazníku vyplnenom osobami z rovnakej dialektálnej oblasti. Tvrdí, že polosponové slovesá vyjadrujúce zmenu by sme preto nemali chápať ako samostatné celky, keďže hovoriaci má v mnohých prípadoch slobodnú voľbu medzi viacerými slovesami tohto druhu. (Eddington 2002: 294)

4.3.2. Sloveso *ponerse* vo vzťahu k slovesu *quedarse*

Začnime porovnaním slovies *ponerse* a *quedar(se)*. Ich kontrast Morimoto- Pavón študujú už v práci z roku 2004 (str. 385-386). V nej informujú, že obe slovesá akceptujú menné časti, ktoré sa viažu s *estar*. Uvádzajú menné časti kompatibilné a variabilné s oboma slovesami ako napr. *ponerse/quedarse de pie* či *ponerse/quedarse pálido*, no spomínajú i tie, ktoré sú gramaticky správne jedine v spojení so slovesom *ponerse* a iné s *quedar(se)*, ako napr. **ponerse/quedarse delgado*, *ponerse/*quedarse gordo*. Nachádzajú nasledovné odlišnosti demonštrované na príklade:

- a. *El corredor {se puso enfermo/ se quedó sin fuerzas} a las cinco y tuvo que abandonar la carrera.*
- b. # *El corredor presentaba evidentes síntomas de gripe y, por fin, a las cinco se puso enfermo y tuvo que abandonar la carrera.*
- c. *El corredor presentaba evidentes síntomas de debilidad y, por fin, a las cinco se quedó sin fuerzas y tuvo que abandonar la carrera.*

Obe slovesá v tomto prípade akceptujú časové určenie konkrétneho charakteru. V prípade *ponerse enfermo a las cinco* však polosponové sloveso vyjadruje počiatok procesu zmeny a *quedarse sin fuerzas* naopak vyjadruje moment ukončenia procesu zmeny. Príkladu b) autorky pripisujú chabú prijateľnosť z dôvodu rozporu toho, čo veta popisuje – šprintér prejavoval príznaky chrípky a nakoniec o piatej ochorel – sloveso *ponerse* v tejto konštrukcii vyjadruje výsledný stav miesto toho počiatočného, a preto daná veta pôsobí anomálne. Dôvodom je, že zatiaľ čo sloveso *ponerse* vyjadruje počiatočný stav procesu zmeny, respektíve prechod v nový stav/výsledný stav, *quedarse* značí dovŕšenie procesu zmeny.

Za pravdu dáva autorkám i Van Gorp (2015) v zmysle, že slovesá zmeny *quedarse* a *ponerse* nie sú voľne zameniteľné či synonymické. Odkazujúc na štúdie Crespa (1949), Porroche Ballesteros (1988) či Alba de Diego & Lunell (1988) uvádza, že tradične bývajú hlavné odlišnosti hľadané v dĺžke zmeny. Zatiaľ čo *ponerse* predstavuje dočasnú či krátkodobú zmenu, *quedarse* sa asociuje s so zmenami, ktoré majú dlhodobý alebo konečný charakter. Väčšina menných častí na základe konceptu inklinuje k jednému z týchto sloviess, existuje však i menšina, ktorá sa spája s oboma. V tomto prípade výber závisí na tom, aké ponímanie situácie chce hovoriaci navodiť. Platí to najmä pri adjektívach popisujúcich psychické stavy ako *triste*, *serio*, *nervioso*, *contento*, *tranquilo*. Porovnajme autorkine príklady:

Las dos estamos tristes. [...] Cuando se va, me quedo muy nerviosa. Me prometo a mí misma seguir escribiendo, [...]. V tomto prípade si môžeme povšimnúť vplyv kontextu na výber slovesa – z neho vyplýva, že ide o výsledný stav procesu zmeny, ktorý spôsobilo odlúčenie. Daná osoba sa neobjavuje v prítomnosti podmetu a to ňom vyvoláva pocit – nervozitu. Na základe rezultatívnosti procesu preto hovoriaci inklinuje k slovesu *quedarse*.

Nie vždy sa však v kontexte objavujú takéto vodítka. Vtedy samotná polospona naznačuje zámer vety na výsledný stav – ako napr. *Una vez le hablé del cementerio de Gerona así de pasada, y el muchacho se quedó pálido como un cadáver* ; alebo prechod z iniciálnej fázy k výslednému stavu ako v príklade *¿Se encuentra bien, George? -Sí, creo que sí. -Se ha puesto pálido de golpe*. Autorka sumarizuje, že výber medzi *ponerse* a *quedarse* v prípadoch, kedy je menná časť kompatibilná s oboma slovesami, o výbere polospony rozhoduje najmä aspektuálne hľadisko. Zatiaľ čo *ponerse* sa viaže k procesom vedúcim k bodu zmeny a jej realizácie (dosahovanie), sloveso *quedarse* sa naopak len vyzdvihuje samotný výsledný stav procesu zmeny.

Van Gorp (2015) si taktiež všíma, že proces zmeny je u slovesa *ponerse* zvyčajne vyvolaný externým faktorom alebo motívom, ktorý podnecuje prechod do nového stavu. Demonštruje to na príklade *Tú, Jesús, ten cuidado con lo que bebes, que luego te pones malísimo*, kedy kvôli alkoholu, ako externému faktoru, prechádza *Jesús*, chápaný ako podmet, do nového psychického stavu, v tomto prípade *malísimo*.

Ak vyjadrujeme psychický alebo zdravotný stav (*nervioso*, *pesado*, *enfermo* a i.), ktorý má dočasné trvanie a je ovplyvnený vonkajšími faktormi, či zmenu farby pokožky vyvolanú psychickým alebo fyzickým externým faktorom (napr. *rojo*), najvhodnejšou polosponou je sloveso *ponerse*.

Sloveso *quedarse* sa naopak viaže k výsledným stavom procesu zmeny. Podľa Van Gorpovej hypotézy predstavuje výsledný stav odlúčenia alebo straty, ktorú podmet musel prekonať. Z tohto dôvodu sa často vyskytuje s adjektívom *solo*, kedy je podmet konfrontovaný odchodom alebo stratou osoby z jeho života; prídavnými menami ako *ciego*, *sordo* a i. kedy podmet stráca určitú schopnosť a dochádza k fyzickému defektu; taktiež sa vyskytuje pri označení fyzických vlastností ako *calvo*, *flaco*, *delgado*, kedy narážame na istý druh straty či úbytku; s adjektívami označujúcimi fyzický stav ako *dormido*, *traspuesto*, *afónico*, kedy sa implikuje strata vedomia, hlasu a pod; *quedarse* sa spája i s konštrukciami so *sin* ako napr. *sin habla*, *sin aliento*, *sin recuerdos* či *sin fuerzas*. Toto sloveso sa taktiež spája s adjektívami označujúcimi imobilnosť ako *inmóvil*, *paralizado*, *asombrado*, *mudo*, *perplejo* atď.

S prihliadaním na aspektuálny faktor slovesa *quedar(se)* sa stotožňujú i autorky Morimoto – Pavón (2004). Tie prihliadajú na kategóriu aspektu a rozlišujú dve polohy tohto slovesa – môže byť chápané ako dejové, resp. sloveso vyjadrujúce zmenu alebo statívne, vyjadrujúce permanenciu. V prvom prípade polosponová konštrukcia predstavuje buď konkrétny moment zmeny, ktorý časovo nepretrváva ako napr. *quedarse de piedra* alebo završenie zmeny ako v *quedarse calvo*, *quedarse sin fuerzas* a i.. V druhom prípade predstavuje pretrvávanie v prvotnom stave, ktorý je opozitom potencionálneho či očakávaného stavu: *quedarse soltero*, *quedarse despierto*. Autorky taktiež predstavujú nasledovné menné časti, adjektíva participiá, ktoré sa spájajú výlučne so slovesom *quedar(se)*: *alelado*, *asombrado*, *atónito*, *estupefacto*, *helado*, *maravillado*, *pasmado*, ako i predložkové väzby *de hielo*, *de piedra*, *sin habla*, kedy konštrukcia predstavuje konkrétny moment zmeny.

So slovesom *quedar(se)* sa taktiež výlučne spájajú menné časti vyjadrujúce stratu určitej fyzickej alebo psychickej vlastnosti a konštrukcia konotuje vyvrcholenie procesu zmeny. V tomto prípade autorky uvádzajú príklady adjektív a predložkových syntagiem so *sin*: *quedarse cojo*, *ciego*, *mudo*, *tuerto*, *delgado*, *débil*, *sin fuerzas*, *sin aliento* atď. Zaujímavým faktom, na ktorý autorky poukazujú je, že zatiaľ čo spomínané menné časti sa spájajú s *quedar(se)*, ich antonymá sa naopak viažu s *ponerse*: *quedarse delgado* vs. *ponerse gordo*, *quedarse débil* vs. *ponerse fuerte*.

Pokiaľ ide o statívnu polohu slovesa *quedar(se)*, je náročnejšie nájsť paralelu s mennými časťami viažucimi sa s *estar*. V tomto prípade vyjadrujeme pretrvávanie v stave, ktorý nie je očakávaný alebo pravdepodobný avšak samotné očakávania sú často závislé či ovplyvnené kontextom. Môže ísť o rozličné sociálno-kultúrny aspekt, ako napr. v prípade adjektíva *soltero*, inokedy je kľúčový situačný kontext. Možno to uviesť na príklade viet *Se quedó despierto toda*

la mañana a *Se quedó despierto toda la mañana aunque había trabajado toda la noche*. V prvom prípade veta pôsobí sémanticky anomálne. (Morimoto-Pavón 2007: 276)

Sloveso *quedarse* sa rovnako spája s rôznym typom participií, ktoré *ponerse* odmieta. Nueva gramática de la lengua española (2009: 2852) nám na dôkaz toho ponúka značný počet príkladov:

**ponerse admirado ~ quedar(se) admirado ~ admirarse; *ponerse callados ~ quedar(se) callados ~ callarse; *ponerse embarazada ~ quedar(se) embarazada ~ embarazarse; *ponerse sentadas ~ quedar(se) sentadas ~ sentarse; *ponerse trastornado ~ quedar(se) trastornado ~ trastornarse; *ponerse ubicada ~ quedar ubicada ~ ubicarse; *ponerse vinculado ~ quedar vinculado ~ vincularse; *ponerse zanjada ~ quedar zanjada ~ zanjarse.*

Taktiež sa vyjadruje k opačnej možnosti, kedy sa participium nekombinuje s *ponerse*, ale s *quedar(se)*. V tomto prípade participium vyjadruje zmenu stavu ako v *descalzo*, *desnudo*, *roto*, *suelto* atď. V iných prípadoch je možná alternácia medzi týmito dvoma slovesami, no na základe výberu sa mení význam adjektíva: *quedarse contento* ('*quedarse satisfecho*') ~ *ponerse contento* ('*ponerse alegre*'),

4.3.2. Sloveso *hacerse* vo vzťahu k slovesu *volverse*

V tejto podkapitole porovnávame slovesá *hacerse* a *volverse*. Obe sú kompatibilné s mennými časťami viazucimi sa so *ser*, no i v tomto prípade narážame sa isté reštrikcie pri výbere slovesa, ktoré sú podmienené práve charakterom mennej časti. I keď Porroche (1988: 136) uvádza, že adjektíva označujúce farbu alebo fyzické nedostatky sa nespájajú s *hacerse*, Morimoto a Pavón (2007: 277) informujú, že vo svojej analýze nenarazili na mnoho príkladov, kedy sa menné časti tohto druhu viazali s *volverse*. Ako možný dôvod tohto javu je fakt, že tieto adjektíva sa bežnejšie objavujú v konštrukcii s *ponerse* alebo *quedar(se)*. Porovnávajú vety: *Se ha vuelto loco* a otázna je gramatická správnosť ?? *Se ha hecho loco*.

Pokiaľ ide o samotné zameranie sa na adjektíva vyjadrujúce farbu, autorky vyzdvihujú fakt, že sa bežne stretávame s frázami ako *Se hizo rojo como la mayoría: de los jóvenes en aquella época* či *Sometida bajo la dictadura militar, la cultura se hizo negra y opaca*. V týchto prípadoch však dané adjektívum používame metaforicky a upúšťa sa od chápania farby v základnom slova zmysle. Autorky taktiež uvádzajú, že pokiaľ má sloveso *hacerse* vo vete význam ako *parecer*, v tomto prípade sa stráca konotácia zmeny, a preto nie je možné ho

nahradiť slovesom *volverse*. Možno uviesť porovnanie od Porroche (1988: 137): *La película se me ha hecho corta* vs. **La película se me ha vuelto corta*. V neposlednom rade autorky narážajú i na preferenciu použitia slovesa *hacerse* ak môže nadobudnúť význam slovesa *fingirse*: *Cuando se hace/*se vuelve el gracioso resulta insoportable*.

Delbecque - Van Gorp (2012: 278) v úvode svojej práce *Hacerse y volverse como nexos pseudo-copulativos* uvádzajú nasledujúcu hypotézu: „Tanto hacerse como volverse aportan un significado aspectual a la atribución y perfilan un evento de cambio en que la entidad sujeto pasa a estar en la situación denotada por el complemento predicativo.“ Prinášajú však alternatívnu teóriu vnímania významu slovesa či konštrukcie zo sémanticko-konceptuálneho hľadiska a na základe metaforizácie základného významu: slovesu *hacerse* pridelujú význam realizácie a slovesu *volverse* regresie.

Odvolávajú sa na existujúce štúdie Crespa (1949), Redondo (1965), Fente (1970) a i. Delbeque – Van Gorp (2015) uvádzajú tradičnú klasifikáciu slovies *hacerse* a *volverse* na základe nasledujúcich kategórii:

	Hacerse	Volverse
Dobrovoľnosť	Aktívna a intencionálna účasť	Pasívna a neúmyselná účasť
Graduálnosť	Graduálna zmena alebo prekonanie (v tomto prípade sa spája s výrazmi ako <i>paso a paso, lentamente, cada vez más</i>)	Náhla a prudká zmena (spájaná s výrazmi typu <i>de repente, de pronto</i> a i.)
Pozitivita/Negativita	Vyjadruje progres, vývoj	V negatívnych kontextoch

Tabuľka 5

Autorky tieto kritéria však označujú za nedostačujúce, keďže existujú prípady spojení *de día a día s volverse* či *de golpe s hacerse*. Rovnako sa odvolávajú na nejednoznačný charakter kritéria positivity a negativity, kedy dochádza k hodnoteniu efektu vlastnosti (vyjadrenej mennou časťou) na daný podmet. V tomto prípade napríklad samotné sloveso *hacerse* nemá schopnosť ovplyvniť vnímanie adjektív *viejo* či *difícil* ako pozitívne. (2012: 281) Proces starnutia totiž nie je intencionálny, sám o sebe pozitívny a pokiaľ ide o graduálnosť, tá taktiež nezávisí len od počtu rokov, no i od ďalších faktorov ako vitalita, sila, schopnosti. Na to, aby sme presnejšie pochopili výber slovesa *hacerse/volverse*, autorky navrhujú prihliadať na

semaziologický charakter sloviess pomimo polosponovej konštrukcie: „Según nuestra hipótesis, se asocia a cada verbo una conceptualización esquemática propia, en congruencia con el significado básico que el lexema verbal tiene fuera de la construcción pseudo-copulativa.“ . (2012: 282) Načrtnime si teda vzťah sloviess *hacerse* ako i *volverse*:

	Hacer	Volver
Tipo de noción de semi-cópula	continuidad	discontinuidad
Línea del tiempo	proceso incremental: paso „de nada a algo“	proceso reverso: con el tiempo se pierde sustancia
Sentido de cambio	progresión acendente, progresión y acierto esperados por defecto a la luz de algún modelo cognitivo subyacente, cambios considerados como pertenecientes al curso natural de las cosas	descenso, imagen de regresión, desviación respecto de lo prototípico y orientada hacia la degradación y la desintegración, un cambio que interrumpe la continuidad en el tiempo
Modelo cognitivo	visión prototípica	discrepancia respecto de la imagen prototípica de la entidad sujeto

Tabuľka 6

Pozrime sa ako problematiku daných polosponových konštrukcií a menných častí vnímajú i ďalší autori. Pokiaľ ide o vzťah medzi slovesami *hacerse* a *volverse*, obe sa kombinujú so slovesom *ser*, čo sa javí logické, keďže vyjadrujú stavy považované za bežné a stále. RAE (2009: 2853) však uvádza, že sa uprednostňuje použitie slovesa *hacerse*, kedy je možné ho nahradiť slovesami *resultar*, *venir a ser* či *llegar a ser*.

Menné časti viažuce sa ku slovesu *hacerse* často vyjadrujú zmenu spoločenského alebo profesijného stavu. Keď sú substantívne, neakceptujú sloveso *volverse* : *Se hizo/*se volvió abogado*. RAE (2009: 2854) Na druhú stranu však dochádza k odmietnutiu konštrukcie *hacerse* + *grupo nominal*, ak zmena stavu nie je dobrovoľná. Vtedy inklinujeme k použitiu slovesa *volverse* nezávisle na tom, či sa spája so syntagmou nominálnou alebo adjektívnou. Podľa tohto kritéria tak môžeme povedať *Se volvió/*Se hizo un alcoholico*.

O vzťahu sloviess *hacerse* y *volverse* hovorí aj Porroche Ballesteros (1988: 136) nasledujúcimi slovami: „El significado de cambio gradual implícito es el que caracteriza a las construcciones en las que aparece el verbo *hacerse* y un adjetivo relativo frente a las correspondientes estructuras con *volverse* (en las que no hay cambio gradual, sino tan sólo expresión de que se ha producido un cambio)“.

Hovoriac o možnej alternácii medzi týmito dvoma slovesami si pripomínáme, že ak má sloveso *hacerse* v danej konštrukcii význam 'fingirse', nie je možné ho nahradiť slovesom *volverse*.

4.3.3. Sloveso *ponerse* vo vzťahu k slovesu *hacerse*

Prejdime k vzťahu medzi *ponerse* a *hacerse*. Ku vzťahu týchto polosponových sloviess a menných častí sa vyjadruje RAE (2010: 724): ak sa menná časť viaže so slovesom *ser* a zároveň odmieta *estar*, v polosponovej konštrukcii sa bude viazať so slovesom *hacerse* a odmietne *ponerse*, napr. *es/se hizo rico* ale **está/*se puso rico*. Keďže *ponerse* sa neviaže e so slovesom *ser*, môže odmietať spojenie s nominálnymi syntagmami. Z tohto dôvodu je možná konštrukcia *se hizo cirujano*, no nie **se puso cirujano*. V prípade, že sa menná časť spája so slovesom *estar*, odmieta sloveso *volverse*, napr. *estar/quedarse/*volverse embarazada*. *Hacerse* prijíma podstatné meno vo funkcii mennej časti, no *ponerse*, ho akceptuje len v prípade, keď sa objavuje s predložkou *de*. (RAE 2010: 725) V tomto prípade sa však mení význam konštrukcie a to nasledovným spôsobom:

- a) *Se puso de camarero*. (cambio accidental)
- b) *Se hizo portero*. (ingreso en una actividad profesional)

Sloveso *hacerse* sa viaže k substantívam a adjektívam spojeným s fyzickým stavom, najmä čo sa týka veku a životných cyklov, ako napr. *mayor, viejo, adulto* atď. Na druhú stranu, *ponerse* sa taktiež môže viazať k fyzickým stavom, no skôr v zmysle zdravia (*enfermo*), farieb (*rojo, amarillo*) či fyzickej formy (*guapo, gordo*). (Conde Noguero 2018: 11)

Rovnako sa môžeme zamerať i na zmenu psychického stavu. V tomto prípade *hacerse* vyjadruje spôsob bytia či správania. Adjektíva vyjadrujúce sa k správaniu sa spájajú s oboma slovesami, no nie však vždy:

Pablo se hizo agresivo/serio.

*Pablo se hizo/*se puso discreto.*

*Pablo se *hizo/se puso contento.*

Je nutné dodať, že zatiaľ čo *hacerse* vyjadruje nadobudnutie trvácnej vlastnosti v určitý moment a pretrvávajúcej do momentu prehovoru. Naopak *ponerse* vyjadruje akvizíciu pomínuteľnej vlastnosti a je chápaná ako odchýlenie od bežného stavu či správania daného podmetu v čase, ktorý má svoje presné a dočasné časové určenie, ktoré sa ďalej nerozvíja. Preto prvé spomínané sloveso inklinuje k vyjadreniu času za pomoci konštrukcií ako *desde que*,

a partir de či *con los años* a druhé sloveso *s en ese momento/ cuando, ayer* atď. (Conde Noguerol 2018: 17-20) Sloveso *hacerse* taktiež implikuje nadobudnutie stavu, ktorý je opačný tomu predchádzajúcemu pričom *ponerse* túto vlastnosť nevyžaduje.

Spomínajúc sémantické spektrum týchto dvoch slovies, porovnajme:

Pablo se hizo cariñoso. » môže implikovať

- a) Pablo predtým nebol láskavý.
- b) Pablo je teraz láskavý.

Pablo se puso cariñoso. » môže implikovať

- a) Pablo predtým nebol láskavý.
- b) Pablo teraz nie je láskavý.
- c) Neočakávame, že v budúcnosti bude
- d) Pablo je láskavý a v danej chvíli to dáva najavo

5 Verbos de permanencia, persistencia o continuidad

V piatej kapitole charakterizujeme slovesá spadajúce do kategórie tzv. *verbos de permanencia, persistencia o continuidad*, teda sloves vyjadrujúcich pretrvávanie alebo kontinuitu.

5.1. Základné charakteristiky polosponových sloves vyjadrujúcich zotrvanie alebo kontinuitu

RAE (2009: 2855) klasifikuje a popisuje i slovesá, ktoré sa viažu na pretrvávanie či pokračovanie deja/stavu. V tomto prípade hovorí o slovesách, ktoré "[...] expresan permanencia, persistencia o continuidad de un estado de cosas." Do tejto kategórie radí slovesá *andar, conservarse, ir, mantenerse, permanecer, seguir* ako i sloveso *quedar(se)* v jednej z jeho možných interpretácii. Ako príklad polosponovej konštrukcie tvorenej za pomoci sloves vyjadrujúcich pretrvávanie stavu možno uviesť: *Ana sigue enferma. Su madre permaneció en silencio*. Typickým znakom tejto skupiny sloves je, že polosponové slovesá sú nedokonavé a nevyskytujú sa v perifrázach vyjadrujúcich progresivitu deja.

5.1.1. Polosponové sloveso *andar*

Polosponové sloveso *andar* sa viaže s adjektívami a participiami kompatibilnými s *estar*. (RAE, 2009: 2856) Používame ho na vyjadrenie prechodných stavov. Zvyčajne spája s adjektívami a participiami narážajúcimi na povinnosti, ako v prípade *andar ocupado, andar metido en algo* a iné.

Rovnako sa objavuje i so skupinou adjektív a participií vyjadrujúcimi nedostatok, neprítomnosť či omyl, ktorými sú napríklad *perdido, equivocado, despistado*. Taktiež sú bežné konštrukcie *andar* + adjektíva vyjadrujúce prechodný fyzický či psychický stav, ako v prípade *anda loco* či *anda enamorado*. Adjektíva a participiá môžu byť nahradené ich odpovedajúcou predložkovou väzbou: *anda nervioso/anda con nervios*.

Demonte-Masullo (1999: 2514) zaraďujú sloveso *andar* do skupiny desemantizovaných sloves vyjadrujúcich pohyb spolu so slovesami ako *venir* či *salir*. Chápu ich ako polosponové v prípade, že spájajú s mennou časťou, ktoré je nutným prvkom zatiaľ čo pri plnovýznamovom chápaní je doplnenie nepovinné.

Ak ho vnímame ako sloveso pohybu, perifrázy sú možné – *Andaba/ Iba andando por la calle*. Keď ho však budeme chápať ako polosponové sloveso, zvyčajne ich nepripúšťá – *Andaba preocupado por su mamá./ *Iba preocupado por su mamá*.

5.1.2. Polosponové sloveso *quedar(se)*

Slovesu *quedar(se)* sme sa v tejto práci už venovali, a to v kapitole venovanej slovesám vyjadrujúcim zmenu. Toto sloveso však v jeho druhej polohe spadá i medzi slovesá vyjadrujúce permanenciu a kontinuitu. Porovnajme: *me quedé dormida* – sloveso *quedarse* interpretujeme ako sloveso vyjadrujúce zmenu, prechod z bdlosti do spánku, čiže má rezultatívny charakter zatiaľ čo v prípade *me quedé despierta* ho interpretujeme ako sloveso vyjadrujúce pretrvávanie deja, pretrvanie v stave bdlosti. Menné časti, s ktorými sa viaže sú kompatibilné s *estar*. I pri tejto druhej interpretácii slovesa *quedar(se)* mennou zložkou môže byť adjektívum, participium či predložková väzba.

RAE (2009: 2856) vymedzuje tri kategórie pretrvávajúcich dejov a stavov a to na základe:

- a) geografického umiestnenia – *quedar(se) aquí / bajo la mesa / cerca*
- b) fyzického umiestnenia a to i v prenesenom význame - *quedar(se) al margen / bocabajo / sentado*
- c) na báze spôsobu - *quedar(se) a dos velas / despierto / en silencio*

5.1.3. Polosponové slovesá *conservarse* a *mantenerse*

Slovesá *conservarse* a *mantenerse* sa z hľadiska významu približujú ku *quedar(se)*. Spolu s mennými časťami však nevyjadrujú nadobudnutie určitého stavu či výsledku, len vyjadrujú jeho pretrvanie. RAE uvádza, že sa viažu sa s mennými časťami kompatibilnými s *estar*. (RAE 2009: 2857)

Slovesá *conservarse* a *mantenerse*, vždy v zvratnej forme, často alternujú s *verbos continuativos* – *seguir* a *permanecer*. Hovoríme o druhu sloviess, ktoré predpokladajú existenciu predošlej fázy deja, ktorý daná veta popisuje. RAE (2009: 2857) však uvádza, že sloveso *mantenerse* nepatrí vždy k polosponovým, pretože pri jeho použití môže dôjsť k vypusteniu mennej časti. Ostáva však otázne, či aj v prípade tohto vypustenia nadobúda význam plnovýznamového slovesa.

Sloveso *mantenerse* využívame často pri vyjadrení blízkosti či vzdialenosti, záujmu i nezájmu voči veci, ako v *mantenerse al margen, a distancia, lejos, atento* atď.. Taktiež ním môžeme vyjadriť pretrvávanie priaznivého stavu, či stavu, ktorý hovoriaci považuje za bežný, napr. *activo, en forma, de pie, firme* či *vivo*. Berúc do úvahy tento faktor si všimneme, že bez kontextu

má sloveso *mantenerse* tendenciu spájať sa s adjektívami ako *fiel/ independiente/ sobrio/ delgado* a i., a to na úkor ich opozit *infiel/ dependiente / borracho / grueso*. Je tak tomu, pretože logicky neočakávame defektnú situáciu. Táto teória sa však neaplikuje na adjektíva, ktoré nie sú vyslovene hodnotiaceho charakteru, ako v *mantenerse oculto/ a la vista*, kedy alternácie nemajú reštrikcie.

Sloveso *mantenerse* môže byť v mnohých kontextoch nahradené slovesami *seguir/ continuar/ permancer*. Existuje však určitá preferencia zvoliť práve *mantenerse*, ak si želáme vyzdvihnúť vôľu alebo zámer podmetu. Ako príklad možno uviesť *Se mantuvo soltero toda su vida*, kedy jasnejšie cítime intenciu podmetu než v *Permaneció soltero toda su vida*.

5.1.4. Polosponové slovesá *seguir* a *permanecer, continuar*

Ďalšími slovesami patriacimi do skupiny polosponových vyjadrujúcich pretrvávanie deja patria *seguir* a *permacener*. Taktiež sú známe ako tzv. *verbos continuativos*, keďže značia pokračovanie deja, ktorý započal v minulosti a má následky do súčasnosti. Možno to demonštrovať na príklade *Juan seguía enfadado*, pričom implikujeme, že Juan bol nahnevaný už v určitom časovom intervale predchádzajúcemu súčasnému deju.

Poukážme i na rozdiel medzi slovesami *andar* a *seguir/permanecer* vzhľadom na závislosť predchádzajúcej fázy deja. Vo vete *María anda enamorada* polosponové sloveso *andar* predstavuje pretrvávanie stavu veci, no neviaže sa k predchádzajúcej fáze.

Seguir a *continuar* sa narozdiel od *permanecer* a *mantenerse* spájajú v polosponových konštrukciách s prechodníkom. *Permanecer* a *mantenerse* ho prijímajú len keď sú chápané ako plnovýznamové, *Seguía/Continuaba/*Permanecía estando enamorado de ella*. Ani jedno z týchto štyroch slovíes sa nespája v polosponovej konštrukcii s particípiom s *complemento agente*.

Slovesá *permanecer* a *continuar* môžu stáť i samostatne ako plnovýznamové slovesá, avšak bežnejšie sa vyskytujú práve v polosponových konštrukciách, *Luisa continúa enferma*. Ako plnovýznamové sa objavujú v špecifických kontextoch ako *Lo escrito permanece* či *La película continúa*.

Sloveso *continuar* často užívame s podstatnými menami pomenúvajúcimi udalosti alebo aktivity typu *la fiesta, el partido, la conferencia* atď. Ich menné časti alternujú s tými, ktoré sa viažu i s *estar* ako napr. v *Las calles están/continúan tranquilas, Esta posibilidad está/continúa*

abierta. Existuje určitá možnosť variácie *ser/estar/continuar*, keďže dochádza k významovej obmene výrazov *ser despierto/estar despierto/continuar despierto*. Keďže *estar* odmieta nominálnu mennú časť, robí tomu tak i *continuar*, *José continúa el jefe.

Podobne ako *estar*, spája sa s prechodníkom sloviess, napr. *continúa siendo el jefe*. *Seguir*, podobne ako *continuar*, sa objavuje s participiami vyjadrujúcimi pretrvávajúce stavy: *Los juzgados continuarán paralizados durante años*. Participiá spájajúce sa s *continuar* a *seguir*, sa nemusia spájať zákonite i s *estar*: *El libro está/*sigue traducido*.

Zo sémantického hľadiska možno zaradiť participiá *continuar* a *seguir* do niekoľkých kategórii a to na participiá kontaktu ako *ligado, relacionado, vinculado* atď.; spôsobu umiestnenia ako *acomodado, acostado, sentado, tumbado* a i.; či participií vzťahujúcich sa na mentálny stav ako napr. *obsesionado, preocupado, ofuscado*...

Porovnajme si vzťah medzi slovesami *conservarse/mantenerse* a skupinou *seguir/permanecer/continuar*. Prvé dve zmienené slovesá sa zvyknú spájať s adjektívami vyjadrujúcimi hodnotenie, najmä pokiaľ sú použité pri opise deja, ktorý hovoriaci považuje za bežný, napr. *fiel, sobrio, sereno* a i. Je možné ich alternovať so *seguir/permanecer/continuar*, teda slovesami, ktoré sú nahraditeľné slovesom *estar*, ako v *La casa permanecía/ estaba abandonada*. (RAE 2010: 725). Rozdielom medzi *conservarse/mantenerse* a zvyškom sloviess však je, že sa nespájajú s prechodníkom. Preto je gramaticky správna veta *Sigue viviendo en París* a gramaticky nespávna **Se mantiene estudiando inglés*.

6 Verbos de manifestación o presencia

V tejto kapitole si predstavíme slovesá tzv. *verbos de manifestación* a slovesá prezencie. Do tejto skupiny patria slovesá *encontrarse* (*en*), *hallarse*, *lucir*, *mostrarse*, *pasar*, *presentarse*, *pasar*, *verse* či *revelarse*. Popíšeme si všeobecné vlastnosti tejto kategórie sloviess a detailnejšie uvedieme charakteristiky vybraných sloviess.

6.1. Kategorizácia a základné charakteristiky

Polosponové konštrukcie sú tvorené slovesom a mennou časťou, ktorá vyjadruje zjav/ vonkajší prejav vlastností a stavov. Kľúčovú úlohu teda zohráva práve externá percepcia. Na rozdiel od polosponových sloviess rozoberaných v predchádzajúcich kapitolách, tento druh sloviess môže zastávať i funkciu plnovýznamového slovesa. Pokiaľ sa vyskytuje v polosponovej konštrukcii, sloveso nadobúda nový sémantický obsah. Uvedme príklad RAE (2010: 726) so slovesom *lucir*: v prípade *Carmen lucía bellísima en la fiesta* polosponovou konštrukciou vyjadrujeme výzor, vonkajší prejav podmetu, zatiaľ čo významovo sa tak odchyľuje od plnovýznamového *lucir*, v zmysle svietiť.

Už sme načrtli, aké slovesá radí do tejto kategórie RAE. Nie všetci autori sa však s touto kategorizáciou plne stotožňujú. Ako príklad môžeme uviesť autorky Morimoto- Pavón (2006), ktoré vyčleňujú skupinu tzv. polosponových modálnych sloviess. Do tejto kategórie podľa nich spadajú slovesá *verse*, *parecer*, *antojarse*, *encontrarse*, *mostrarse*, *presentarse*. Modálnosť je vnímaná v širšom slova zmysle – konštrukcie s týmito slovesami nevyjadrujú stav veci len prostredníctvom mennej časti, no popisujú ho ako čosi odpozorované, a to z hľadiska výzoru či prejavu, ktorý vníma hovoriaci. Berúc to úvahy tento sémantický rozsah, autorky delia polosponové modálne slovesá do troch kategórií a to:

- a) slovesá zdanlivosti – *parecer*, *antojarse*
- b) detranzitívne slovesá percepcie: *verse*, *encontrarse*
- c) detranzitívne slovesá prezentácie: *mostrarse*, *presentarse*

Pokiaľ ide o kompatibilitu menných častí so *ser* alebo *estar*, väčšina polosponových *verbos de manifestación* (*parecer*, *antojarse*, *presentarse*, *mostrarse* či *resultar*) sa značne líšia od sloviess popisovaných v predchádzajúcich kapitolách. Je tomu tak z dôvodu, že nezvyknú predstavovať reštrikcie pri výbere mennej časti. Môžu sa teda objaviť v konštrukcii s mennou časťou popisujúcou epizódny stav, kompatibilnou s *estar*, ako i s mennou časťou vyjadrujúcou

charakteristiku osoby, kompatibilnou so *ser*. I napriek tomu však existuje určitá preferencia, podľa ktorej sa spájajú častejšie s mennými časťami kompatibilnými s jedným alebo druhým sponovým slovesom. Ako príklad možno uviesť sloveso *resultar*, ktoré preferuje menné časti viažuce sa so *ser*: *Su actitud resulta {noble/ ??desprovista de humildad}*. (Pavón 2013: 10)

Demonte - Masullo (1999: 2515) radia slovesá ako *verse*, *oírse* a pod. medzi tzv. destranzitívne slovesá percepcie. Pokiaľ tieto slovesá apelujú na zmyslové alebo kognitívne ponímanie veci alebo stavu, vyskytujú sa v pronomínálnej forme. Uvedme príklady *Marta se ve una buena persona* alebo *Los niños se encontraban todos saludables y rozagantes*. Pri tomto druhu sloviess vyjadrujeme spôsob, akým sa zažívateľovi (implicitnému i explicitnému) určitá vlastnosť javí, a to z hľadiska jeho zmyslov (zrak, sluch, vôňa...). Autorky tak nachádzajú významovú paralelu so slovesom *parecer*, keď sa nevzťahuje na konkrétny spôsob percepcie, ako napr. v *El vino parece rancio*.

RAE (2009: 2862) do skupiny sloviess vyjadrenia alebo prejavu radí i slovesá *ir*, *venir* a *pasar*. Demonte - Masullo (1999: 2514) ich zaraďuje spolu so slovesami ako *andar* či *salir* medzi tzv. desemantizované slovesa pohybu. V ich plnovýznamovej forme nevyžadujú nutne doplnenie, no v polosponovej konštrukcii je prítomnosť mennej zložky povinná. V tejto konštrukcii dané slovesá prichádzajú o svoj pôvodný význam, no uchovávajú si ten aspektuálny a prechádzajú procesom desemantizácie.

6.1.1. Polosponové sloveso *verse*

Na sloveso *verse* sa môžeme pozerat' hneď z niekoľkých uhlov. Môžeme ho vnímat' ako polosponové, pokiaľ objektu vety neprisudzujeme schopnosť vidieť, ale len vyjadrujeme to, ako sa daný objekt javí: *El auditorio se veía vacío*. Menné časti viažuce sa s týmto slovesom v konštrukcii často vyjadrujú práve charakteristiky, ktoré vnímame zrakom: napr. *sucio*, *bonito*, *trabajado* a pod.. Taktiež sa však stretávame i s plnovýznamovým tranzitívnym slovesom *ver*, ktoré sa spája s doplnkom: *Me veo mayor al mirarme al espejo*.

Pozrime sa na výklad slovesa *verse* autoriek Morimoto – Pavón (2006). Dôkladne rozlišujú jeho polosponovú funkciu od tej, kedy je vnímané ako tranzitívne sloveso percepcie *ver* v reflexívnej forme. V druhom prípade sa stretávame s vyjadrením toho, ako podmet vníma svoj vlastný stav s zvykne sa objavovať i s reflexívnym spojením *a sí misma/o* vylučujúcim akúkoľvek dvojznačnosť. V tomto kontexte sloveso *verse* vyžaduje, aby bol podmet životný (#*El coche se ve capaz de superar los 300 kilómetros por hora*) a môže ním byť i hromadné

podstatné meno zastupujúce skupinu ľudí (napr. *La española es una sociedad poco propensa al conflicto*). Nutnosť životnosti podmetu je daná tým, že neživotné entity, veci alebo mestá nemajú oči, a teda ani možnosť sa zrakovo vnímať.

Pokiaľ ide o samotné polosponové konštrukcie so slovesom *verse*, autorky konštatujú, že keď sa spája s podmetom životným i neživotným, podiel tých neživotných však prevažuje. Tento fakt podmieňujú tým, že v spojení s podmetom životným, sloveso možno interpretovať ako sloveso polosponové - zároveň však ťažko úplne vylúčiť druhú možnosť interpretácie viažucu sa na percepciu podmetu vzhľadom na jeho vlastný stav. Uvedme príklad autoriek: *Cuando, por fin, se vio libre de ataduras, no supo qué hacer*, ktorý môžeme chápať ako výklad toho, ako sa podmet externe javil, avšak i na to, ako sa podmet vnímal svoj stav. Pri výbere tej či onej interpretácie prichádza do hry kontext. V ňom neho autorky hľadajú ďalšie možné faktory, vďaka ktorým by sme mohli s istotou určiť, že sloveso v spojení s podmetom životným, má polosponový charakter. Možnú nápovedu vidia v prítomnosti ďalšej osoby – perceptora – v afirmatívnom kontexte, kedy sa automaticky predpokladá potvrdenie alebo vyvrátenie toho, ako sa daný objekt javí práve pozorovateľovi a vylučuje sa teda percepcia objektu voči sebe samému. Pre lepšie pochopenie uvedme príklad: *¿Qué edad tienes? Te ves joven en esa foto*. Pokiaľ v kontexte dochádza k negácii, akceptovateľná je len predikatívna interpretácia. Opäť uvedieme príklad autoriek, pre potvrdenie tohto tvrdenia: v prípade *#La ciudad se ve elegante, pero no lo está* sloveso *verse* nechápeme ako polosponové, keďže tvrdenie v prvej časti vety odporuje tvrdeniu v druhej časti; naopak, v *Carlos se ve preparado para afrontar esta situación, pero todos sabemos que aún no lo está* môžeme obe časti výpovede považovať za koherentné. (Morimoto - Pavón, 2006)

K danej problematike sa podobne vyjadruje i RAE (2009: 2860). Uvádza ako príklad vetu *Carmen se ve preciosa*. Pokiaľ formu *se ve* chápeme ako polosponovú, narážame práve na to, ako je *Carmen* vnímaná externe, na pohľad – hodnotíme, že má krásny výzor. Ak však *se ve* interpretujeme ako plnovýznamové tranzitívne sloveso s doplnkom, zámeno *se* nadobudne funkciu predmetu a dostaneme sa tak k reflexívnemu výkladu *Carmen* samú seba vidí ako krásnu. Stretávame sa i s konštrukciami typu *A Lucía se la ve muy lista*, no v tomto prípade sa vo vete neobjavuje zvrtná forma slovesa *verse* – ide o neosobnú formu s tranzitívnym slovesom a doplnkom.

Toto sloveso sa vyskytuje v polosponovej konštrukcii i s participiom. V tomto prípade má taktiež dve možnosti interpretácie. Buď to môže byť *verbo de manifestación* alebo alebo sloveso prezencie najmä keď sa spája s mennými časťami kompatibilnými s tými, ktoré

akceptujú slovesá zmeny stavu (predovšetkým tie, ktoré narážajú na prospech z nadobudnutia určitej veci): *verse algo* {*ampliado, separado, transformado, truncado*} a pod. alebo *verse* {*beneficiado, compensado, retribuido*} a pod..

V druhej polohe, a to v konštrukcii typu *verse obligado a* sa sloveso významovo približuje k slovesu *sentirse*, k vyjadreniu percepcie alebo zážitku z veci alebo situácie. Demonstrujeme to na príklade *se vio obligado a votar en contra* kedy podmet vnímal v danom momente pocit nutnosti a dalo by sa teda povedať *se sintió obligado a votar en contra*. V tomto prípade sa sloveso *verse* spája s participiami, ktoré predstavujú istú povinnosť či nutnosť konať: *verse alguien* {*conducido, forzado, impulsado, influido, llevado...*}; taktiež s participiami vyjadrujúcimi spôsob podpory: *verse* {*animado, apoyado, respaldado...*}; alebo tými, ktoré vyjadrujú negatívny následok určitého konania ako napr. *verse* {*engañado, humillado, invadido, ridiculizado, traicionado...*}.

Slovesá *verse* a *mostrarse* taktiež pripúšťajú parafrázu vedľajšou vetou: príklad *El auditorio se veía vacío* teda môže alternovať s *Se veía que el auditorio estaba vacío*. (RAE 2009: 2860)

6.1.2. Polosponové slovesá *mostrarse* a *presentarse*

Toto polosponové slovesá *mostrarse* i *presentarse*, majú pôvod v slovesách prezentácie. Morimoto- Pavón (2006) i v tomto prípade rozlišujú, kedy ich možno chápať ako polosponové a kedy naopak ako predikatívne. Vo svojej štúdii odkazujú na tézu Navasa Ruiza (1963) podľa ktorej *mostrarse* i *presentarse* patria medzi slovesá zdanlivosti (tzv. *verbos pseudocopulativos de aprariencia*) a ich charakteristikou je miera dobrovoľnosti, pranie javiť sa určitým spôsobom.

Tú možno nájsť v príklade *Deberías esforzarte en mostrarte simpático con ellos*, v ktorom však autorky neponímajú sloveso *mostrarse* ako polosponové, ale ako odpovedajúce reflexívnej forme tranzitívneho slovesa *mostrar* sprevádzaného doplnkom. Autorky si všímajú i fakt, že pokiaľ si dané slovesá uchovávajú svoj pôvodný význam v zmysle ukázať alebo dať najavo, vyžaduje sa prítomnosť podmetu životného.

V predikatívnej polohe sloveso *mostrarse* ako i *presentarse* pripúšťajú neasertívnu interpretáciu vo výpovedi - samotné sloveso nezaručuje, že podmet má vlastnosti vyjadrené v doplnku: *Ella siempre se presenta muy amable, pero la realidad es que es todo menos amable*.

V ich ďalšom príklade: *Ninguna de estas técnicas se mostraba segura a la hora de diferenciarlos*, sloveso *mostrarse* chápu ako polosponové, i keď sémanticky ťažko určiť mieru dobrovoľnosti. Podotknime, že keď pokiaľ sloveso *mostrarse* alebo *presentarse* prešlo silnou desemantizáciou, potom sloveso ako také nemá vplyv na výber podmetu. Porovnajme: {#*El científico/ El líquido*} *se mostró homogéneo en un análisis microscópico* a {*El científico/ #El líquido*} *se mostró torpe en el amor*. Vidíme, že je to práve menná časť (a nie sloveso), ktorá odmieta výber daného podmetu *el científico*.

Výpovede, v ktorých sa *mostrarse* vníma ako polosponové sloveso, bývajú asertívneho charakteru, v opačnom prípade pôsobia nekoherentne: #*Se mostró torpe en sus contestaciones, cuando en realidad contestó con gran soltura a todas las preguntas*. Sémantický výklad polosponového slovesa *presentarse* má dve možné interpretácie, ktoré závisia od kontextu, v ktorom sa nachádza. Pokiaľ popisuje realitu, teda súčasný stav veci vzhľadom na slovesný čas, má podobne ako polosponové *mostrarse* asertívny charakter: #*Pero ahora el partido se presenta lleno de emociones, cuando está siendo bastante aburrido*. Ak však popisuje určitú predpoveď do budúcnosti, a teda neskorší stav veci vzhľadom na súčasný slovesný čas, je možný neasertívny variant: *El partido se presentaba lleno de emociones, pero resultó muy aburrido*. (Morimoto- Pavón 2006).

Ako sme už informovali v predchádzajúcej podkapitole, sloveso *mostrarse* pripúšťa parafrázu vedľajšou vetou: *Las medidas económicas de mostraban ineficaces* môžeme preformulovať na *Se mostró que las medidas económicas eran ineficaces*. Rovnako sa spája i s mennými časťami popisujúcimi pozitívny či negatívny postoj voči osobám alebo veciam ako napr. *amable, complaciente, comprensivo, sensible* či *distante, frío, insensible, vengativo*. (RAE 2009: 2860)

6.1.3. Polosponové sloveso *encontrarse*

Morimoto- Pavón (2006) popisujú vo svojej štúdiu i sloveso *encontrarse*. Uvádzajú, že môže byť taktiež predikatívne i polosponové: v prípade ako *El recinto se encuentra cerrado toda la noche*, sloveso vnímame ako polosponové, zatiaľ čo v *Con este peinado, me encuentro poco atractiva* ako predikatívne, resp. ho chápeme ako reflexívnu formu tranzitívneho slovesa vnímania *encontrar*. Túto reflexívnosť možno overiť doplnením výrazu *a sí mismo*. Naväzujúc na spomínané príklady tak prichádzame k ?*Se encuentra a sí misma poco atractiva*, kedy veta možno nepôsobí kompletne gramaticky korektne, no určite sa javí akceptovateľnejšia než **El recinto se encuentra cerrado a sí mismo*.

V predikatívnej (tranzitívnej) polohe sloveso *encontrar* vyžaduje väzbu so životným podmetom schopným percepcie: {*Mi abuela/ #La planta*} *encontró la maceta completamente seca*.

Ak toto sloveso chápeme ako polosponové, vo forme *encontrarse*, spája sa s podmetom životným i neživotným – podmienkou však je, že podmet musí byť sémanticky kompatibilný s predikátom: {*Carlos/ #El museo*} *se encuentra despierto/ {#Carlos/ El museo} se encuentra cerrado por obras*).

6.1.4. Polosponové slovesá *resultar* a *salir*

Sloveso *resultar* sme už v tejto práci spomínali, a to pri popisovaní slovies vyjadrujúcich zmenu. Taktiež však môže spadať i do kategórie slovies analyzovaných v tejto kapitole. Je tomu tak z dôvodu, že v konštrukcii popisuje spôsob vyhodnotenia toho, čo vnímame alebo zisťujeme. Pavón (2013: 9) vyzdvihuje, že sémantický prínos tohto slovesa tkvie v prítomnosti kognitívneho filtra a procesu evaluácie (vedomej i nevedomej).

Porovnajme sémantický rozsah v príklade *La proposición era absurda*, kedy popisujeme charakteristickú vlastnosť daného návrhu, zatiaľ čo v *La proposición resultaba absurda* značíme spôsob, akým bol návrh vnímaný a konštatovaný.

RAE (2009: 2847) uvádza, že menné časti, s ktorými sa slovesá *resultar* a *salir* pri druhej interpretácii viažu, sú kompatibilné so slovesom *ser*. Pavón (2013: 10) však tvrdí, že i keď existuje určitá preferencia slovesa *resultar* - viazať sa s mennými časťami kompatibilnými so *ser*, nemusí tomu tak byť výhradne a načrtáva, resp. dotazuje prijateľnosť mennej zložky kompatibilnej s *estar*: *Su actitud resulta {noble/ ??desprovista de humildad}*.

Pokiaľ spomíname sloveso *estar*, dodajme, že v polosponovej konštrukcii sa nevyklučuje prítomnosť infinitívu tohto slovesa: *Luis resultó {*enfermo ~ estar enfermo} de cáncer*. V spojení s adjektívom alebo participiom akceptujúcim *estar*, treba však nutne rozlišovať význam a zaradenie polosponového slovesa, keďže napr. *resultar dañado a resultó estar dañado* v zásade nevyjadrujú to isté. V prvom prípade sloveso *resultar* musíme zaradiť medzi slovesá zmeny, keďže popisuje následok zmeny stavu zatiaľ čo v druhom prípade konštatujeme dej, *resultó que estaba dañado*. (RAE 2009: 2847-2849)

Ďalšou charakteristikou *resultar*, že pri tomto slovese je možné vytvárať vetné parafrázy, kedy podrad'ovacia veta obsahuje sloveso *ser*. Vďaka tomu môžeme preformulovať vetu *La casa resultaba pequeña* na *Resultó (resulta) que la casa era pequeña* a vyjadriť tak približne

podobnú informáciu. Vyzdvihnime, že opäť narážame na to, ako sa nám daný objekt javil a nie na zmenu stavu. V tomto prípade možno do vety explicitne doplniť sloveso *ser*, ako v *La casa resulta ser pequeña*. (RAE 2009: 2848)

Sloveso *resultar* sa spája s nominálnymi, adjektívnymi ako i predložkovými mennými časťami. Pokiaľ je mennou časťou nominálna syntagma, zvyčajne obsahuje neurčitý člen. Ten sa objavuje vtedy, ak hodnotíme určitú vlastnosť osôb a vecí, ako napr. *resultar algo un horror* alebo *él resultó un hombre molesto*. Pokiaľ však vyjadrujeme určitú význačnú vlastnosť osoby prostredníctvom superlatívu alebo adjektív typu *ideal*, *perfecto* alebo *idóneo*, objavuje sa s členom určitým. Porovnajme: *resultó prima del presidente a resultó el departamento ideal*. (RAE 2009: 2849)

Polosponové sloveso *salir* má svoje miesto taktiež v tejto kapitole, i keď jeho použitie je viazané s väčším počtom reštrikcií ako pri slovese *resultar*. Je preferované v spojení s prospechovým datívom (tzv. *dativo de interés*) viažucim sa na osobu, ktorá vo výsledku deja profituje alebo stráda. V príklade *el coche me salió malo* nechápeme sloveso *salir* ako sloveso zmeny stavu, ale ako hodnotenie vedúce k záveru, že daný objekt má tú či onú vlastnosť. (RAE 2009: 2847)

Spája sa s adjektívami či adverbiami, no nezvykne sa objavovať v spojení s nominálnou syntagmou. Preto považujeme za gramaticky nesprávnu frázu *La propuesta {resultaba ~ *salía} un verdadero dislate* ale môžeme naraziť na gramaticky akceptovateľnú frázu *Los maridos son como los melones, nunca sabes si saldrán buenos hasta que los catas*. (RAE 2009: 2848)

7 Prípadové štúdie

V nasledujúcej kapitole sa dostávame k praktickej časti tejto práce. Z množstva téz načrtnutých v teoretickej časti si vyberieme niekoľko hypotéz a pokúsime sa zaujať k nim stanovisko na základe dát, ktoré sme nadobudli z korpusu – v našom prípade Araneum Hispanicum Maius. Zameriame sa najmä na slovesá *ponerse*, *quedarse*, *volverse a hacerse* a ich vzťah k sponovým slovesám *ser/estar*, resp. na kompatibilitu menných častí viažucich sa k daným slovesám. Taktiež popíšeme sémantické špecifiká vybraných výskytov. Z priestorových dôvodov sme sa rozhodli detailne venovať len tematike adjektívnych menných častí. Budeme popisovať výsledky našich dát a snažiť sa ich prepojiť s informáciami nadobudnutými v predchádzajúcich kapitolách.

7.1. Metodológia

Pre analýzu dát sme zvolili jazykový korpus Aranea, ktorý zastrešuje rodinu porovnateľných webových korpusov v rôznych jazykoch. Pre každý jazyk ponúka k dispozícii dva varianty korpusu. Tým rozsiahlejším variantom je Maius - základný väčší korpus obsahujúci cca. 1 mld. slov a druhým je Minus, jeho 10% menšia vzorka. Pre účely tejto korpusovej analýzy sme si zvolili práve korpus Araneum Hispanicum Maius (Spanish, 15.04), najmä kvôli jeho veľkosti, škále vyhľadávajúcich nástrojov či zadávaniu a spracovaniu dotazov rovnakým spôsobom ako v InterCorpe (a ďalších korpusoch vytváraných v ÚČNK.). Na vyhľadávanie výskytov sme používali dotazy CQL.

Vďaka nim sme sa dopracovali k veľkému objemu dát. Pôvodne sme zvažovali pracovať s celkovým množstvom výskytov. Vzhľadom na ich obťažnú, nie snád' nemožnú spracovateľnosť sme sa však priklonili k redukcii dát. Nebolo ľahké určiť mieru, ako veľkú redukcii previesť, keďže sme chceli udržať relevantnosť výsledkov čo na najvyššej úrovni, no zároveň brať do úvahy práve faktor spracovateľnosti. Taktiež sme museli brať do úvahy nesúlad v počte výskytov, teda fakt, že *ser* alebo *estar* sa budú spájať s väčším počtom adjektív, než polosponové slovesá a navyše budú mať viac výskytov. Hľadali sme zjednocujúci faktor pre našu analýzu, a preto sme si stanovili rovnaký počet analyzovaných výskytov pre všetky prípadové štúdie. Vo výsledku sme sa rozhodli pracovať s počtom náhodných 5000 výskytov.

Nadobudli sme zoznam konštrukcií, ktoré sme sa snažili sprehľadniť vo frekvenčných tabuľkách. Tie nám poskytli obraz o tom, s akou mennou časťou sa dané sloveso spája a v akej miere. Presný popis vyhľadávaných dotazov pre jednotlivé polosponové slovesá ako

i nastavenie vo frekvenčných tabuľkách sú uvedené v každej prislúchajúcej podkapitole. Porovnávali sme ich s výskytmi slovíes *ser* a *estar* vo väzbe s adjektívom. Vytvorili sme zoznam ich 5000 náhodných výskytov a vytvorili frekvenčnú tabuľku pre každé sloveso. Tento zoznam bol identický pri porovnávaní so všetkými polosponovými slovesami. Aby sme neopakovali presné znenie dotazov pre vyhľadávanie adjektív spájajúcich sa so *ser* a *estar* v každej podkapitole, uvádzame ich rovno v stati o metodológii.

Adjektíva, ktoré sa spájali so slovesom *ser* sme v korpuse vyhľadávali pomocou nasledovného CQL dotazu: [lemma="ser"][tag="ADJ"]. Korpus nám vyhľadal veľké množstvo výskytov, presne 3 135 164 (i.p.m.: 2 612,64), čo však nebolo prekvapujúcim faktom. Následne sme redukovali počet výskytov na 5000 náhodných výskytov, z ktorých sme následne vytvorili frekvenčnú tabuľku. Urobili sme tak zadaním atributu lemma a určením pozície na 1 R. Z pôvodných 74 616 položiek sme sa tak dopracovali k analýze 1363 položiek.

Obdobne sme postupovali i pri slovese *estar*. V korpuse sme zadávali dotaz [lemma="estar"][tag="ADJ"], vďaka ktorému sme zistili aké konštrukcie tvorí *estar*+adjektívum. I v tomto prípade sme sa stretli s vysokým počtom výskytov, konkrétne 443 069 (i.p.m.: 369,22). Frekvenčná tabuľka pôvodne pozostávala z 9 717 položiek. Po okresaní na 5000 náhodných výskytov sme vytvorili frekvenčnú tabuľku o veľkosti 581 položiek, a to spôsobom, že sme do vyhľadávania zadali atribut lemma a pozíciu 1 R.

Následne sme frekvenčné tabuľky sponových ako i polosponových slovíes vyexportovali z korpusu do súboru MS Excel a ďalej sme dáta porovnávali v ňom. Do Excelu sme vložili dáta o daných troch slovesách (polosponové sloveso- *estar*- *ser*) nadobudnuté z frekvenčných tabuliek. Zisťovali sme, koľkokrát sa adjektívum viažuce sa napríklad s *ponerse* objavuje medzi adjektívami viažucimi sa s *estar* a koľkokrát s tými so *ser* vo vzorke 5000 výskytov. Na spracovanie dát sme využili funkciu VLOOKUP/IFERROR (na úpravu výsledkov, udanie čísla 0 vyjadrujúceho neprítomnosť výskytu). Týmto spôsobom sme prišli k záveru, že v nami skúmanej vzorke o veľkosti 5000 výskytov sa napr. adjektívum *nervioso* viazalo 648x s *ponerse* – 15x s *estar* – 0x so *ser*. I keď nám intuícia vraví, že pri opise trvalej vlastnosti by bola možná konštrukcia *ser nervioso*, v našich dátach sa takéto spojenie neobjavilo, čo bude určite platiť i pre ďalšie slová.

V prílohe sa nachádzajú tabuľky, s ktorými sme pracovali pri vyhodnocovaní dát a určovaní miery kompatibility. Uvádzame v nich len výskyty, ktoré sa v nami skúmanej vzorke

objavovali minimálne 5x. Robíme tak z dôvodu nesmiernej rozsiahlosti dát. Analýza však bola vypracovaná na celkovom počte položiek vo frekvenčnej tabuľke daného slovesa.

Pri spracovaní dát sme narazili i na niekoľko problémov. Jedným z nich bol fakt, že množstvo položiek malo vo frekvenčnej tabuľke veľmi nízky výskyt. Napríklad pri vyhľadávaní adjektívnych menných častí viažucimi sa s *ponerse* malo pri zredukovanom počte na 5000 výskytov/773 položiek v tabuľke, približne 20% z týchto položiek frekvenciu 3 a menej. Pri nízkych frekvenciách sme sa často stretli i so šumom, teda nerelevantným výsledkom, ako napr. *ponerse* *l0000oca,*Ninias, *selosa či *atacáaaa.

Pri spracovávaní dát a analýze jednotlivých výskytov sme narazili i na problém daný charakterom zvoleného korpusu. Keďže korpus Aranea je zostavený z webových stránok a blogov, stretli sme sa s prípadmi, kedy sa nám gramatická korektnosť javila pochybná. Taktiež sme narazili na výskyty, kedy sme chceli uviesť link na zdroj výskytu, no pri jeho dohľadávaní sme zistili, že daná stránka je nefunkčná alebo už neexistujúca.

7.2. Sloveso *ponerse* a menná časť

V tejto podkapitole budeme nadväzovať na hypotézy viažuce sa k polosponovému slovesu *ponerse*. Nebudeme študovať všetky menné časti, s ktorými sa *ponerse* spája – zameriame sa len na tie adjektívne. Konkrétne nás bude zaujímať hypotéza, že menné časti tvoriace súčasť tejto konštrukcie sa oveľa častejšie, ako súčasť menného prísudku, spájajú s *estar* než so *ser*. Budeme teda porovnávať menné časti a taktiež sa pokúsime načrtnúť aj špecifiká rôznych výskytov. Pre štúdium sme použili korpus Araneum Hispanicum Maius a vyhľadávali sme adjektívne menné časti viažuce sa so slovesom *ponerse*.

Pri zadaní CQL dotazu [lemma="ponerse"][tag="ADJ"] sa nám však zobrali len prevažne výskyty s infinitívom slovesa spojené s adjektívom. Preto sme sa rozhodli využiť zložitejší CQL dotaz [word="se|Se|me|Me|te|Te|nos|Nos|os|Os"][lemma="poner"][tag="ADJ"], vďaka ktorému sa nám zobrazilo v spojení s adjektívom sloveso vo všetkých slovesných triedach. Po zadaní tohto dotazu sme nadobudli 9 839 výskytov (i.p.m.: 8,2)/1 174 položiek vo frekvenčnej tabuľke.

Ako sme už spomenuli v podkapitole o metodológii, rozhodli sme sa pre redukciu dát pre ľahšiu spracovateľnosť výsledkov. Preto sme vytvorili vzorku 5000 náhodných výskytov. Následne sme vytvorili frekvenčnú tabuľku, aby sme zistili, s ktorými adjektívami sa sloveso *ponerse*

spája. Zadali sme atribut lemma a pozíciu sme stanovili na 2 R. Korpus tak vytvoril frekvenčný zoznam pozostávajúci zo 773 položiek.

7.2.1. Korpusová analýza

I keď sme sa rozhodli redukovať počet výsledkov na úkor spracovateľnosti výsledkov, tak nám frekvenčná tabuľka výskytov ukázala pomerne obdobné výsledky najfrekventovanejších adjektív spájajúcich sa so slovesom *ponerse*.

Pripomeňme, že toto polosponové sloveso sa viaže s adjektívami vyjadrujúcimi dočasné, prechodné stavy. Z toho dôvodu pripúšťa menné časti, ktoré sú kompatibilné so slovesom *estar*. V konštrukcii predstavuje zmeny fyzického, emocionálneho či zdravotného stavu. Dáta, ktoré sme nadobudli z korpusu tento fakt do značnej miery potvrdili:

Porovnanie počtu výskytov adjektív vo väzbe s <i>ponerse</i> – <i>estar</i> – <i>ser</i> v rovnako veľkých náhodne vybraných vzorkách pre <i>ponerse</i> – <i>estar</i> – <i>ser</i>			
	<i>Ponerse</i>	<i>Estar</i>	<i>Ser</i>
<i>Nervioso</i>	648	15	0
<i>Malo</i>	251	23	52
<i>Triste</i>	192	17	6
<i>Feo</i>	154	2	2
<i>Enfermo</i>	145	58	1
<i>Contento</i>	142	93	1
<i>Rojo</i>	138	6	2
<i>Serio</i>	121	2	3
<i>Duro</i>	116	3	10
<i>Bueno</i>	106	111	154

Tabuľka 7

Kompletná tabuľka výskytov priložená je v Prílohe 2.

Do skupiny adjektív, ktoré na základe dát z našej frekvenčnej tabuľky pripúšťajú len väzbu s *estar*, patrí príklad uvádzame spomínané *nervioso* ako i *celoso*, *furioso*, *ansioso*, *disponible*, *oscuro*, *caliente*, *frío*, *tierno*, *molesto*, *orgullosa* a i.. Uvádzame i niekoľko príkladov konštrukcií s danými adjektívami:

*Cálmate- le dijo Shusei- si nos ponemos nerviosos va a ser más difícil que encontremos una salida.*³

*...cuando de golpe el cielo se puso oscuro y empezaron a caer gruesas gotas de agua...*⁴

*Súbitamente el flaco se puso pálido , se quedó de una pieza...*⁵

Ako vidíme, v závislosti na menšej časti sa dané sloveso spája so životnými i neživotnými objektmi.

Pozrime sa i na adjektíva, ktoré sa viažu s *estar*, ale i so slovesom *ser*. Do tejto kategórie spadá napríklad dvojica *triste – feliz*. Pokiaľ šlo o polosponu, kompatibilita s *triste* bola značne vysoká, a preto sa táto konštrukcia umiestnila na hneď na treťom mieste tých najčastejších výskytov. Pri adjektíve *feliz* sme sa taktiež stretli s vysokou mierou akceptability slovesa *ponerse*. Tieto dve adjektíva v zásade môžu popisovať vlastnosti i stavy. Tým si vysvetľujeme možnosť väzby so *ser* i *estar*: zatiaľ čo konštrukciou *ser+ triste* narážame buď na charakteristiku osoby a jej melancholický charakter, no túto formu nevyužívame často pri hodnotení nás samých - využíva sa skôr na popis externej reality, keď hodnotíme, že niečo je smutné; väzba *estar+ triste* sa vzťahuje na stav v danej chvíli, ktorý je tranzitívneho charakteru, v tomto prípade ide často o hodnotenie našej vlastnej reality: **Soy triste por fallar el examen de inglés./ Estoy triste por fallar el examen de inglés*. Veľmi obdobne fungujú i konštrukcie sponových slovies s adjektívom *feliz*. Zatiaľ čo s *estar* vyjadrujeme stav ako taký, polosponová konštrukcia predstavuje prechod do tohto stavu, ktorý je dočasný, ďalej sa nerozvíjajúci.:

*Me pongo triste cuando mi mamá me regaña y me catiga.*⁶

Ďalšie prípady, kedy v porovnaní dominovalo *estar* na úkor *ser* sú napr.: *genial, tranquilo, sano* či *activo*.

Zaujal nás i fakt, že zatiaľ čo medzi najčastejšími adjektívami spájajúcimi sa s *estar* sa objavili *seguro, claro, lleno, abierto* či *listo*, počet výskytov daných prídavných mien s *ponerse* bol minimálny. I keď sú teda obecné adjektívne menné časti polospony kompatibilné s *estar*, *ponerse* má vlastné preferencie pri výbere mennej časti a v niektorých prípadoch sme sa stretli

³ (http://papirodearena.blogspot.com/2009_02_01_archive.html)

⁴ <https://scooterarg.foroactivo.com/t525-salida-gualeguaychu-rosario-gualeguaychu>

⁵ (https://www.literatura.us/idiomas/ac_elgordo.html)

⁶ <https://www.psicologiacientifica.com/autoconciencia-emocional-y-conciencia-social-en-ninos-trastorno-de-aprendizaje/>

s výskytmi, kedy ako jediné akceptovalo dané adjektívum, resp. že v našej vzorke sa neobjavila ani raz zhoda so *ser/estar*: *histórico, nostálgico, sentimental, dramático, pálido* a i..

Našli sme i jednotlivé prípady, kedy adjektívna menná časť viažuca sa s *ponerse* bola kompatibilná len so *ser*, resp. v nami skúmaných dátach sa neobjavil výskyt s *estar*. V tejto kategórii sa objavili adjektíva ako napr. *lento, peligroso, raro, largo, imposible* a i. S výnimkou adjektíva *lento*, sme sa nestretli s vysokým počtom výskytov, no radi by sme dokázali, že i takéto konštrukcie s týmito adjektívami sú možné. V korpuse sme narazili na nasledovné prípady:

*...que si bien sirvió para profundizar su personaje es aquí donde la película **se pone lenta** y en ocasiones aburrida...*⁷

*Cuando tú no estás, **se pone imposible** y muy rebelde .*⁸

*...primer libro es muy interesante se lleva rapido pero el segundo agarrateeee te vas a tardar un toque mas ... **se pone largo** y a veces denso...*⁹

*...pero lo que sí tiene que recuperar Chile es la disciplina en la cancha y el fútbol , porque tras esta derrota **se pone peligroso** el próximo duelo ante Paraguay en el Nacional...*¹⁰

Zaujal nás i prípad adjektív ako *romántico* či *generoso*, ktoré boli v našej vzorke kompatibilné len so *ser*. Na prvý pohľad sme neočakávali, že takéto prídavné mená by sa spájali s *ponerse*, keďže sa bežne viažu k charakteristike osoby. V polosponovej konštrukcii nimi však implikujeme zmenu stavu, resp. odchýlku od stavu, ktorý daný podmet považuje za bežný. V korpuse sme našli nasledovné príklady:

*FELIZ DÍA DE SAN VALENTIN , para los que están acompañados y para los que no también !!! Hoy **nos ponemos románticos** y les traemos una selección de frases y tapas de libros alusivos a la fecha del día.*¹¹

*A veces , hasta **se ponen generosos** y regalan " chupitos " : pequeñas dosis de algún alcohol fuerte...*¹²

⁷ <https://blogdesuperheroes.es/cine-cual-es-tu-opinion-de-lobezno-inmortal/>

⁸ <http://melapalacios.blogspot.com/2012/12/el-clan-teodoro-palacios-capitulo-37.html>

⁹ http://cenizasdepapel.blogspot.com/2012/03/resena-tuneles-roderick-gordon-y-brian_26.html

¹⁰ <https://www.emol.com/especiales/2011/deportes/clasificatorias-brasil-2014/detallenoticias.asp?idnoticia=512348>

¹¹ http://sueniosypalabras.blogspot.com/2013_02_01_archive.html

¹² http://www.ugr.es/~pwlac/G19_27Jesus_Aguilar_Nery.html

V týchto prípade narážame na dočasnú zmenu správania spôsobenú externým faktorom. Akceptovanie danej konštrukcie podtrhuje i prítomnosť konkrétneho dočasného časového určenia.

Autorky Conde Noguerol (2018: 11) ako i Morimoto- Pavón (2007: 277) vo svojich prácach odkazovali i na fakt, že sloveso *ponerse* sa v polosponovej konštrukcii viaže s adjektívami vyjadrujúcimi farbu. Na základe analýzy nami skúmanej vzorky im dávame za pravdu. Tieto adjektíva sa viazali so *ser* i *estar*. V nami skúmanej vzorke sme sa stretli s vysokým výskytom adjektív *rojo*, *negro*, *blanco*, *verde* či *amarillo*. Najčastejšie šlo o výskyty sa viažuce sa k dočasným fyzickým prejavom, resp. preneseným významom:

*Como él es tan vergonzoso , se puso rojo como un tomate por tantos elogios.*¹³

*Entonces la reina tuvo miedo y se puso amarilla y verde de envidia.*¹⁴

*Pero cuando leí el primer punto , me puse blanca , puesto que toda mi página está en primera persona...*¹⁵

Naším cieľom bolo určiť mieru kompatibility adjektívnych menných častí spájajúcich sa s *ponerse* – *estar* – *ser* v našej vzorke. Pre množinu skúmaných 773 prídavných mien spájajúcich sa s *ponerse* s celkovým počtom 5000 výskytov vo vetách, sme našli 3134 výskytov, kedy sa spájalo práve s *estar* a len 1522 výskytov, kedy sa spájalo so *ser*. V nami skúmanej vzorke bola teda jasná dominancia kompatibility *ponerse- estar* pri výbere adjektívnej mennej časti.

7.3. Sloveso *quedarse* a menná časť

V tejto podkapitole sa pozrieme na menné časti, ktoré sa viažu so slovesom *quedarse* - i v tomto prípade sa zamierame na tie adjektívne. Pozrieme sa, s akým druhom adjektív sa toto polosponové sloveso vyskytuje najčastejšie a pokúsime sa zaujať i stanovisko k otázke kompatibility so sponovými slovesami.

Naším prvým krokom k dosiahnutiu spomínaných cieľov bolo opäť spoľahnúť sa na korpusovú analýzu. V tomto prípade sme v korpuse zadali do vyhľadávacieho poľa CQL dotaz [word="se|Se|me|Me|te|Te|nos|Nos|os|Os"] [lemma="quedar"] [tag="ADJ"], keďže sme chceli

¹³ <https://www.newsinslowspanish.com/expressions>

¹⁴ <https://cuentosparadormir.com/cuentos-clasicos/blancanieves-y-los-siete-enanos>

¹⁵ <https://www.jesusencinar.com/2008/02/tres-consejos-s.html>

nadobudnúť zoznam výskytov daného slovesa vo všetkých slovesných triedach. Týmto spôsobom sme sa dopracovali k zoznamu obsahujúcemu 16 159 výskytov/ i.p.m.: 13,47. Frekvenčná tabuľka vytvorená zadaním atributu lemma a pozície 2 R, v tejto chvíli obsahovala 1111 položiek. Po redukcii sa tieto čísla samozrejme zmenili – počet náhodných výskytov bol 5000 a frekvenčná tabuľka obsahovala 546 položiek.

7.3.1. Korpusová analýza

V tejto časti práce sme zisťovali, s ktorými adjektívami sa polosponové sloveso *quedar(se)* spája najčastejšie a aká je jeho miera kompatibility s mennými časťami, ktoré pripúšťa *estar* a *ser*. Na základe hypotéz z teoretickej časti by adjektíva mali preferovať spojenie s *estar*. Hneď v úvode pripomeňme i fakt, že toto sloveso môžeme interpretovať dvoma spôsobmi – buď to ako sloveso vyjadrujúce zmenu, tak i sloveso, ktoré vyjadruje zotrvanie. Rozsah adjektív, ktoré vďaka tomu pripúšťa, je veľký a rôznorodý.

V nami skúmanej vzorke sa *quedarse* spájalo najčastejšie s nasledovnými adjektívami: *corto*, *claro*, *solo*, *dormido*, *quieto*, *pequeño*, *tranquilo*, *genial*, *igual* a prvú desiatku najčastejších výskytov uzatvorilo prídavné meno *bueno*. Miera kompatibility so sponovými slovesami, bola v tomto prípade nasledovná:

Porovnanie počtu výskytov adjektív vo väzbe s <i>quedarse</i> – <i>estar</i> – <i>ser</i> v rovnako veľkých náhodne vybraných vzorkách pre <i>quedarse</i> – <i>estar</i> – <i>ser</i>			
	<i>Quedarse</i>	<i>Estar</i>	<i>Ser</i>
<i>corto</i>	690	4	7
<i>claro</i>	532	250	32
<i>solo</i>	356	122	35
<i>dormido</i>	314	1	0
<i>quieto</i>	237	11	0
<i>pequeño</i>	156	4	60
<i>tranquilo</i>	132	44	3
<i>genial</i>	124	21	11
<i>igual</i>	88	16	37
<i>bueno</i>	78	111	154

Tabuľka 8

Kompletná tabuľka výskytov priložená je v Prílohe 3.

Obece sa sloveso *quedarse* považuje za sloveso vyjadrujúce proces zmeny (resp. sloveso vyjadrujúce výsledok tohto procesu) alebo vyjadrujúce zotrvanie. Spája s adjektívami vyjadrujúcimi prechodné stavy, fyzické prejavy, defekty, civilné stavy či stratu určitej schopnosti. V nami skúmanej vzorke sa medzi najčastejšími výskytmi objavili práve adjektíva, ktoré ich popisovali: vo veľkej miere šlo o prídavné mená vyjadrujúce fyzické či emocionálne stavy ako *dormido, desnudo, tranquilo, callado, contento, satisfecho* a pod.; taktiež defektné stavy ako *inmóvil, ciego, mudo, sordo, inútil*. Pokiaľ šlo o vyjadrenie civilného stavu, počet výskytov nás pomerne prekvapil, keďže vo vzorke 5000 náhodných výskytov sa adjektívum *soltero* objavilo 7x a *viudo* len 2x. Taktiež sme si povšimli vysoký počet výskytov adjektív ako *genial, perfecto, precioso, estupendo, divino, fabuloso* či *grande*, ktoré narážajú na to, ako sa daná vec javí alebo sedí.

Práve prípady, kedy dané adjektívum vyjadrovalo hodnotenie, resp. spôsob ako sa nám daná vec javí, sa nám javili problematické. Do tejto skupiny patria i adjektíva s najvyšším počtom výskytov v našej vzorke – *corto* a *claro*. V tomto prípade však ide o iný typ konštrukcie, keďže podmet v konštrukcii s týmito adjektívami neprechádza procesom zmeny ani nevyjadrujeme jeho zotrvanie v určitom stave. Z toho dôvodu v tomto prípade nepatria medzi tzv. *verbos de cambio* ani *verbos de permanencia*. Uved'me niekoľko príkladov:

... y **me queda claro** que deberia ser un enlace directo , no un vpn¹⁶.

*me anime a hacer un soufflé salado , que la verdad es la primera vez que hago uno y además de probarlo , pero si **me quedó rico***¹⁷

Pozrime sa i na hľadisko kompatibility menných častí s *estar* a *ser*. Do kategórie adjektív pripúšťajúcich väzbu s *estar* sme zaradili adjektíva ako *quieto, despierto, preocupado, soltero, contento, asustado, vacío, seco* a pod. Všimli sme si teda, že šlo najmä o adjektíva vyjadrujúce tranzitívne stavy, ktoré sa bežne spájajú práve so slovesom *estar* a odmietajú sloveso *ser*. Uved'me niekoľko príkladov:

*El segundo día del blogtrip por República Checa **me quedé dormida** y llegué como 40 minutos tarde .*¹⁸

¹⁶ <http://gualoea.blogspot.com/>

¹⁷ http://organikabymario.blogspot.com/2011_07_01_archive.html

¹⁸ <https://viajandoporahi.com/detras-de-los-viajes-edicion-especial-300-posts/>

...un matrimonio se separó y ella se fue con su familia , la casa **se quedó vacía** y , cuando él se casó de nuevo.¹⁹

Los subordinados del viejo teniente coronel **se quedan boquiabiertos** , y reflexionan sobre qué han hecho ellos....²⁰

Dígale que se relaje y **se quede quieto** durante el procedimiento...²¹

Quedarse sa často spájalo s participiom i adjektívom majúcim pôvod v tzv. *participios truncos* (*lleno, vacío* a pod.) Tieto adjektíva sa bežne spájajú práve s *estar*, keď ich chápeme ako adjektívne participium. V tomto prípade majú tieto participiá rezultatívny charakter – a práve to je typické i pre polosponové sloveso *quedarse* – vyjadriť výsledok procesu zmeny.

Do kategórie, kedy adjektívum odmietalo *estar* a pripúšťalo sloveso *ser*, sme mohli začleniť len minimálny, takmer až zanedbateľný počet prípadov. V našej vzorke šlo o výskyty ako: *largo, divino, impresionante* či *ideal* a i. V tomto prípade šlo najmä teda o adjektíva hodnotiaceho charakteru, ktoré predstavovali iný typ konštrukcii.

*Comente remangando el jersey que me quedaba largo para expresar mi falda ahí afuera...*²²

Pozrime sa i na prípady, kedy sa adjektíva spájali s oboma sponovými slovesami. Radíme sem napr. prídavné mená *libre, conforme, abierto, cerrado, vivo* a i. Pripomeňme, že *quedarse* v polosponovej konštrukcii vyjadrujúcej zmenu alebo zotrvanie sa viaže ku stavom. Spojenie *ser una persona cerrada* predstavuje charakteristiku, väzba *la puerta está cerrada* naopak vyjadruje stav veci. V poslosponovej konštrukcii s *quedarse* sa teda významovo približuje k *estar* – viaže sa k stavu veci, no bližšie definuje proces zmeny, jej rezultatívnosť:

*si esa resolución se ratifica el caso se quedaría cerrado respecto a este señor...*²³

7.4. Sloveso *hacerse* a menná časť

V tejto podkapitole sa budeme detailnejšie venovať adjektívnym menným častiam, s ktorými sa viaže sloveso *hacerse*. Zdrojom dát bol opäť korpus. Pracovali sme s dotazom [word="se|Se|me|Me|te|Te|nos|Nos|os|Os"] [lemma="hacer"] [tag="ADJ"], vďaka ktorému sa

¹⁹ <https://mujeresenaccion.over-blog.es/article-el-exilio-permanente-entrevista-a-la-lider-de-la-resistencia-de-las-mujeres-saharai-en-argelia-104076867.html>

²⁰ <http://www.diariodeunpixel.com/tag/actualidad/>

²¹ <https://www.kidshealth.org/es/parents/test-amylase.html>

²² <http://rojoababol.blogspot.com/2013/06/algo-para-papa.html>

²³ <https://eju.tv/2013/09/caso-chaparina-evo-no-contest-cuestionario-fue-enviado-hace-ms-de-15-das/>

nám zobrali výskyty slovesa *hacerse* vo všetkých slovesných triedach. Šlo o 51 606 výskytov/ i.p.m.: 43. Vo frekvenčnej tabuľke sme vytvorili zoznam adjektívnych výskytov - po zadaní atributu lemma a pozície 2 R sme nadobudli zoznam prídavných mien o veľkosti 2955 položiek. I v tomto prípade sme sa kvôli spracovateľnosti dát rozhodli pre redukciu na 5000 náhodných výskytov. Vytvorili sme aktualizovanú frekvenčnú tabuľku, ktorá nakoniec pozostávala zo 721 položiek. Tie predstavovali 721 adjektív pripravených sa ďalšiu analýzu.

7.4.1. Korpusová analýza

V teoretickej časti sme uviedli, že polosponové sloveso *hacerse* v konštrukcii s mennou časťou vyjadruje charakteristické vlastnosti osôb a vecí, a preto sú jeho menné časti kompatibilné prevažne so *ser* (taktiež s *estar*, pokiaľ ich *ser* neodmieta). V tejto konštrukcii sloveso *hacerse* predstavuje zmenu spoločenského, profesijného či ideologického charakteru. Prekonaním procesu zmeny sa nadobúda trvalá vlastnosť.

V nami skúmanej vzorke boli desiatimi najčastejšími adjektívami spájajúcimi sa s *hacerse* práve nasledujúce prídavné mená:

Porovnanie počtu výskytov adjektív vo väzbe s <i>hacerse</i> – <i>estar</i> – <i>ser</i> v rovnako veľkých náhodne vybraných vzorkách pre <i>hacerse</i> – <i>estar</i> – <i>ser</i>			
	<i>Hacerse</i>	<i>Estar</i>	<i>Ser</i>
<i>necesario</i>	371	0	223
<i>presente</i>	337	437	0
<i>responsable</i>	303	0	34
<i>público</i>	300	0	5
<i>mucho</i>	189	0	3
<i>feliz</i>	174	48	29
<i>efectivo</i>	164	0	7
<i>evidente</i>	152	0	31
<i>difícil</i>	132	3	74
<i>grande</i>	129	3	68

Tabuľka 9

Kompletná tabuľka výskytov priložená je v Prílohe 4.

Najvyšší počet výskytov s týmto slovesom mali v nami skúmanej vzorke adjektíva ako *necesario*, *evidente* či *público*, ktoré sa viazali k charakteristike veci, situácie. V tomto prípade bolo možné dané sloveso nahradiť slovesami *resultar/ llegar a ser* (teda vyjsť najavo ako/stat' sa). Uved'me niekoľko príkladov:

*En este punto , se hace necesario revisar el concepto de adaptación .*²⁴

*Algunos síntomas se hacen evidentes de inmediato , mientras que otros no aparecen hasta días o semanas después de la lesión .*²⁵

*El martes por la mañana , antes de que se hiciera pública la providencia de la juez...*²⁶

Pri analýze výskytov a kompatibility nás hneď zaujal prípad adjektíva *presente*. Ako sme spomenuli v úvode tejto podkapitoly, pri slovese *hacerse* platí podmienka, že akceptuje menné časti kompatibilné s *estar* len vtedy, ak ich neodmieta *ser*. V tomto prípade šlo o adjektívum, ktoré malo v našej vzorke druhý najvyšší počet výskytov s *hacerse*, preukázalo kompatibilitu s *estar*, no nenašli sme ani jeden výskyt so *ser*. V korpuse sa objavilo napríklad v nasledujúcich vetách:

*La malicia se hace presente en cada línea . Todo está preparado para divertir al lector.*²⁷

*El obispo , Bernardo Álvarez se hizo presente en la última parte del encuentro .*²⁸

S odchýlkou od tohto pravidla sme sa stretli opäť pri adjektíve *disponible*, ktoré obdobne akceptovalo *estar* a odmietalo konštrukciu so *ser*. V našej vzorke malo síce značne menší počet výskytov, no i tak uvádzame ukážku:

*La documentación generada por este esfuerzo colectivo se hará disponible a través de la página de la UCCS .*²⁹

*...se incrementa al mismo ritmo que nuevas técnicas analíticas se hacen disponibles y nuevos consorcios de investigación interdisciplinar se constituyen .*³⁰

²⁴ <https://www.psicoperspectivas.cl/index.php/psicoperspectivas/article/view/137/163>

²⁵ <https://www.geosalud.com/neurologia/que-es-traumatismo-cerebral.html>

²⁶ <http://www.losgenoveses.net/Personajes%20Populares/Blasco/casocooperacion.htm>

²⁷ <http://elblogdepeterfallow.blogspot.com/2013/09/la-gracia.html>

²⁸ <http://6865.blogcindario.com/2009/12/index.html>

²⁹ https://www.uccs.mx/article.php?story=sintesis-del-grupo-sobre-maiz-transgenico-en-mexico-de-la-uccs_es

³⁰ <http://margallo.org/charla-nicolas-olea-exposicion-a-compuestos-toxicos-pseudopersistentes-como-determinante-de-salud/>

V tomto prípade konštrukcia *hacerse disponible* predstavuje význam *poner a disposición*, teda stať sa dostupným pričom implikujeme, že táto nadobudnutá dostupnosť bude pretrvávajúť do budúcnosti.

Po tom, čo sme uviedli príklady, kedy adjektívna menná časť odmietla sloveso *ser*, pozrime sa na príklady, kedy naopak odmietala konštrukciu s *estar*. Do tejto kategórie spadli adjektíva, ktoré popisujú základné charakteristiky osôb a vecí. V našej vzorke výskytov sa objavili napríklad *responsable, famoso, grande (mayor), popular, capaz, posible, diferente, preciso, fundamental* a pod..:

*Este video se hizo famoso , y gracias a él Vanessa se propuso realizar este documental*³¹

*...el crecimiento se hizo posible gracias al recurso de las fuentes energéticas fósiles ,*³²

*El Banco de España no se hace responsable de los posibles errores en la operativa del sistema...*³³

*Los guerrilleros se hicieron fuertes y se aprestaron a la defensa , cantando La Internacional.*³⁴

*Entre los débiles me hice débil...*³⁵

V týchto prípadoch implikujeme nadobudnutie určitej vlastnosti pričom očakávame, že daná vlastnosť bude permanentná. Posledné dva príklady sú taktiež ukážkou na tzv. *adjetivo relativo*, ktoré sme zmieňovali v podkapitole 4.2.1.. Ide o dvojicu adjektív – antoným, ktoré majú možnosť graduálnej zmeny.

Do kategórie adjektív akceptujúcich jedine sloveso *ser* spadali i prídavné mená viažuce sa k ideológii či náboženstvu ako *cristiano, católico, ateo* či *revolucionario*:

*Cuando alguien se hace cristiano y cae en pecado , los demás cristianos pueden ofrecerle su ayuda...*³⁶

*Por eso me hice ateo , solo por llevar la contraria a la mayoría*³⁷.

³¹ http://www.ecosofia.org/2009/07/lost_dogs_un_nuevo_documental_sobre_perros.html

³² https://www.lainsignia.org/2005/diciembre/dial_004.htm

³³ https://portaleducativo.bde.es/educa/es/pie/Aviso_Legal/

³⁴ <http://www.buscameenelciclodelavida.com/2013/04/memorial-de-adamuz-cordoba.html>

³⁵ <http://6865.blogcindario.com/2011/05/index.html>

³⁶ <https://www.foroactivo.com/search/comentandolabiblia.foroactivo.com>

³⁷ <http://www.heterodoxias.es/?p=83>

Samozrejme sme sa stretli i s prípadmi, kedy adjektívum tvorilo konštrukciu so všetkými troma slovesami – *ponerse, estar i ser*. V takmer rovnakej miere sa spájali so *ser* a *estar* adjektíva ako *consciente* či *accesible*.

7.5. Sloveso *volverse* a menná časť

V tejto podkapitole zameriame na adjektívne menné časti, ktoré sa viažu so slovesom *volverse*. V korpuse sme ich vyhľadávali pomocou dotazu [word="se|Se|me|Me|te|Te|nos|Nos|os|Os"] [lemma="volver"] [tag="ADJ"]. Nadobudli sme zoznam 13 366 výskytov (i.p.m.: 11,14) tohto slovesa vo všetkých slovesných triedach. Frekvenčný zoznam výskytov bol vytvorený zadaním atributu lemma, pozície 2 R a pôvodne obsahoval 2383 položiek. Po redukcii na 500 náhodných výskytov sa tento počet vo frekvenčnej tabuľke upravil a nakoniec sme pracovali so zoznamom pozostávajúcim z 1374 položiek.

Došlo k porovnaniu s adjektívnymi mennými časťami viažucimi sa s *estar* a *ser*, ktorých zoznamy boli identické s tými v predchádzajúcich podkapitolách, a zisťovali sme mieru ich vzájomnej kompatibility. Závěry, ku ktorým sme prišli, sú rozobrané v nasledujúcej stati tejto práce.

7.5.1. Korpusová analýza

V teoretickej časti sme uviedli, že menné časti viažuce sa so slovesom *hacerse* sa prevažne spájajú s tými, ktoré akceptuje sloveso *ser*. Pripúšťá i tie, ktoré akceptuje sloveso *estar*, pokiaľ ich sloveso *ser* neodmieta. Z významového hľadiska ide zvyčajne o adjektíva vyjadrujúce fyzickú či charakterovú zmenu, zmenu v správaní či vystupovaní voči ostatným.

Na základe našej vzorky výskytov sa toto sloveso najčastejšie spájalo s nasledovnými adjektívami:

Porovnanie počtu výskytov adjektív vo väzbe s <i>volverse</i> – <i>estar</i> – <i>ser</i> v rovnako veľkých náhodne vybraných vzorkách pre <i>volverse</i> – <i>estar</i> – <i>ser</i>			
	<i>Volverse</i>	<i>Estar</i>	<i>Ser</i>
<i>loco</i>	901	46	1
<i>imposible</i>	44	0	49
<i>necesario</i>	44	0	223
<i>famoso</i>	39	0	3
<i>invisible</i>	38	1	2

<i>fundamental</i>	36	0	44
<i>adicto</i>	35	0	2
<i>difícil</i>	32	3	74
<i>bueno</i>	32	111	154
<i>inestable</i>	31	0	1

Tabuľka 10

Kompletná tabuľka výskytov priložená je v Prílohe 1.

To, že adjektívum *loco* sa umiestnilo na prvom mieste s najväčším počtom výskytov v konštrukcii so slovesom *volverse*, snáď nie je prekvapením. Ide však o kurióznú konštrukciu, keďže *volverse* zvyčajne preferuje väzby s adjektívami kompatibilnými so *ser*. Toto adjektívum sa však bežne viaže s *estar*, a teda by sa malo teoreticky preferovať väzbu s *ponerse/quedarse*.

Uviedli sme, že toto sloveso môže v konštrukcii vyjadrovať zmenu pozitívnu, ako i negatívnu. To sa potvrdilo i v našej korpusovej analýze, v ktorej sme sa stretli s výskytom adjektív ako *peligroso, agresivo, violento* či *tóxico* ako však aj *popular, inteligente, či responsable*. Ide teda o adjektíva, ktoré sa bežne viažu práve so slovesom *ser*. Uvádzame niekoľko príkladov daných výskytov:

*...pero luego los indios se volvieron violentos y vencieron a los colonos...*³⁸

*Los militantes se desengañaron y se volvieron indiferentes.*³⁹

*De paso se vuelve generoso y comparte la herencia con su prima ilegítima recién descubierta.*⁴⁰

*...vienen todas a comprar y eso es otra cosa que me gusta mucho, se vuelven fieles a la tienda...*⁴¹

Taktiež sme sa stretli s množstvom výskytov, kedy adjektívum v konštrukcii s *volverse* vyjadrovalo hodnotenie vecí:

*Ante esta realidad, se vuelve necesario repensar el rol de la educación.*⁴²

³⁸ <http://www.mundocity.com/america/historia-buenos-aires.html>

³⁹ <https://www.eldiplo.org/notas-web/la-pesada-herencia-del-berlusconismo/>

⁴⁰ <https://garciala.blogia.com/archivos/#2006>

⁴¹ <https://www.vanguardia.com/entretenimiento/revista-nueva/no-me-estoy-inventando-nada-nuevo-ni-trayendo-la-revolucion-china-CDVL176523>

⁴² <https://espectadores.com.ar/2013/09/04/pakapaka-conicet-estrenaron-juan-mateo-micro-animado-sobre-mal-de-chagas/>

Su mirada se volvió insoportable , incluso odiosa .⁴³

Pozrime sa i na adjektíva, ktoré akceptujú spojenie so *ser* i *estar*. V teoretickej časti sme na základe informácii z RAE (2009: 2845) uviedli, že pokiaľ dané adjektívum akceptuje obe sponové slovesá, v polosponovej konštrukcii nadobúda význam *ser+* adjektívum. Pri našej korpusovej analýze táto teória bola platná:

Según la patente , cuando las luces se vuelven verdes , una notificación de „ inicio „ se enviará al motor...- význam ser verde, byť zelený

En ningun negocio te vuelves rico de la noche a la mañana.⁴⁴ - význam ser rico, byť bohatý

Zaujal nás prípad adjektíva *claro*, ktoré sa taktiež objavuje v spojení s *estar* i *ser*. Proces zmeny sa snažili pochopiť nasledovne: no está claro (vyjadrenie stavu)» se vuelve claro (proces zmeny)» es claro (nadobudnutá charakteristika):

...desde el momento en que esos problemas difíciles e impertinentes se resuelven , el significado se vuelve claro⁴⁵. – význam ser claro, byť jasný, pochopený

V nami skúmanej vzorke v korpuse sme narazili i na niekoľko prípadov, kedy sa adjektívum vyskytlo s *estar*, no nie so slovesom *ser*. Do tejto kategórie spadli prídavné mená ako *molesto*, *oscuro*, *ansioso* či *confuso*..:

Las pesadillas persistentes que hacen que el niño se vuelve ansioso, pueden ser una señal de demasiada tensión para el niño....⁴⁶

Sus propuestas se vuelven confusas e inconsistentes.⁴⁷

Skúsme posúdiť gramatickú korektnosť napr. v spomínanom prípade *volverse ansioso*. Teória nám vraví, že prechodné stavy sa viažu so slovesom *estar*, a preto s *ponerse/quedarse*. V tomto príklade by sa nám javila možná konštrukcia *ponerse ansioso*, kedy by sme však implikovali zmenu, ktorá je krátkodobá a vyvolaná externým faktorom. V konštrukcii *volverse ansioso* taktiež narážame na prechodný stav, no zdôrazňujeme jeho zvyčajne dlhší priebeh (zmena však nemusí byť permanentná).

⁴³ <https://www.badosa.com/bin/obra.pl?id=n068>

⁴⁴ <http://oscarpenaonline.com/2011/08/24/que-es-un-esquema-ponzi-piramide-fraude-multinivel/>

⁴⁵ <https://clubdetraductoresliterariosdebaires.blogspot.com/2013/08/ana-cristina-cesar-en-castellano.html>

⁴⁶ <http://www.psicopsi.com/Trastorno-obsesivo-compulsivo/>

⁴⁷ http://www.apologetica.org/sitio/index.php?option=com_content&task=view&id=268&fontstyle=f-larger

Záver

Táto diplomová práca bola venovaná tematike polosponových konštrukcii v súčasnej španielčine. V úvode sme definovali, ktoré slovesá považujeme za polosponové- ide o slovesá, ktoré majú pôvod v plnovýznamových slovesách, no prešli procesom gramatikalizácie a desemantizácie v prospech mennej časti. Práve menná časť je neoddeliteľnou súčasťou danej konštrukcie a ak nie je prítomná, sloveso sa zmení z polosponového na predikatívne alebo veta nadobudne anomálny charakter. Polosponové sloveso v konštrukcii s mennou časťou vetu obohacuje z aspektuálneho alebo modálneho hľadiska.

Medzi polosponovými a sponovými slovesami existujú rôzne paralely. Napríklad majú spoločné, že obe vyžadujú prítomnosť mennej časti. V teoretickej časti sme sa stretli s tvrdeniami, že u menných častí existuje súvislosť medzi voľbou sponového slovesa (*ser*, *estar*) a polosponového slovesa. Na základe týchto téz sme vyčlenili polosponové slovesá, ktorých menné časti sa viažu s *estar* a tie, ktoré preferujú *ser*. Pri našej analýze sme sa zamerali práve na detailnejšie skúmanie tejto kompatibility. Táto práca nám ponúkla prehľad množstva slovies a množstva informácií k menným častiam, ktoré pripúšťajú. Pri výbere polosponových častí a menných častí pre analýzu sme prihliadali na to, aby dáta z jazykového korpusu boli spracovateľné. Rozhodli sme sa teda hlbšie preštudovať problematiku polosponových slovies *ponerse*, *quedarse*, *hacerse* a *volverse* a kompatibilitu ich adjektívnych menných častí s tými, ktoré sa viažu i s *estar* a *ser*. Uvádzali sme jednotlivé prípady, kedy došlo k zhode menných častí so *ser*, kedy s *estar*, kedy v oboch prípadoch a aký faktor na to mohol mať vplyv. Vyjadrovali sme sa i k sémantickým špecifikám vybraných výskytov.

Pri slovese *ponerse* sme prišli k záveru, že jeho menné časti prevažne vyjadrujú prechodné stavy a preto sú kompatibilnejšie práve s *estar*. Pokiaľ bolo adjektívum kompatibilné i so *ser* a vyjadrovalo určitú vlastnosť, odôvodnili sme jeho prípustnosť v polosponovej konštrukcii tým, že s *ponerse* zdôrazňovalo jej dočasné trvanie. Tento fakt sme dokázali na príklade vybraných ľudských vlastností i farieb.

V prípade slovesa *quedarse* sme zistili, že jeho adjektívne menné časti sú taktiež kompatibilné s *estar*. Prídavné mená, s ktorými sa najčastejšie spájalo v polosponovej konštrukcii vyjadrovali prechodné stavy. Na rozdiel od slovesa *ponerse* však dané konštrukcie vyzdvihovali rezultatívny charakter deja. Vo frekvenčnej tabuľke výskytov sme sa stretli i s mnohými adjektívami, ktoré boli spájané so slovesom *ser*. Tieto výskyty ukázali, že tvrdenia o kompatibilite s *estar* neplatia úplne, že ide iba o prevažujúcu tendenciu a že sa tieto adjektíva

môžu spájať i so *ser*. Šlo totižto o výskyty, pri ktorých *quedarse* nemohlo byť chápané ako polosponové sloveso, keďže nevyjadrovalo proces zmeny ani zotrvania.

Korpusová analýza slovesa *hacerse* nás priviedla k prekvapivému záveru. V teoretickej časti sme sa stretli s hypotézou, že menné časti polosponové slovesa *hacerse* sa bežne viaže so *ser*, pričom akceptujú i väzbu s *estar* za predpokladu, že *ser* ich neodmieta. V nami skúmanej vzorke sa však hneď na druhom mieste najčastejších výskytov adjektív spájajúcich sa s *hacerse* objavilo prídavné meno *presente*, ktoré sa bežne spája práve s *estar* a odmieta *ser*. Toto adjektívum teda predstavovalo značnú odchýlku od zmienenej tendencie. Stretli sme sa s množstvom výskytov, kedy bola menná časť kompatibilná so *ser*, čo nebolo prekvapením, keďže v tomto prípade sa na rozdiel od stavov menili charakteristické vlastnosti či ideológia.

Ako posledné sme analyzovali polosponové sloveso *volverse*. V otázke kompatibility sa naň vzťahuje rovnaká hypotéza ako na predchádzajúce polosponové sloveso. Najčastejšie sa vyskytovalo s adjektívom *loco*, ktoré sa bežne spája s *estar*. Pri skúmaní zvyšku výskytov sme sa často stretli s adjektívami vyjadrujúcimi taktiež ľudské vlastnosti, čo vysvetľovalo prípustnosť väzby so slovesom *ser*. Zamerali sme sa i na hypotézu o zmene významu pri adjektívach meniacich význam na základe výberu sponového slovesa. I v tomto prípade sa nám však potvrdila hypotéza z teoretickej časti, a to že pri interpretácii v polosponovej konštrukcii adjektívum preberá význam, ktorý má so slovesom *ser*.

I keď nás táto práca neprivedla k množstvu prekvapivých záverov, sme radi, že sa nám podarilo dokázať pravdivosť tvrdení spomenutých v teoretickej časti. Uvedomili sme si, že adjektíva v pozícii mennej časti majú akúsi „sémantickú kompatibilitu“ , „sémantickú valenciu“ a to vedie k tomu, že často pripúšťajú len kombináciu so sponovým slovesom X a polosponovou väzbou Y.

Resumé

Táto práca bola venovaná téme polosponových konštrukcii v súčasnej španielčine. Naším cieľom bolo ponúknuť komplexný pohľad na danú problematiku- predstaviť základné charakteristiky jednotlivých polosponových slovies ako i sémantický rozsah menných častí, s ktorými vytvárajú konštrukcie.

Hneď v úvode sme definovali polosponové slovesá a objasnili ich vzťah k ďalším typom slovies, najmä tým sponovým. Taktiež sme ich kategorizovali, a to do nasledujúcich skupín: slovesá vyjadrujúce zmenu, slovesá vyjadrujúce zotrvanie a kontinuitu a v neposlednom rade na tzv. *verbos de manifestación* a slovesá vyjadrujúce prezenciu. Jednotlivé slovesá spadajúce do týchto skupín sme bližšie sme ich charakterizovali v jednotlivých podkapitolách. V nich sme detailne preskúmali, s akými mennými časťami sa dané polosponové sloveso viaže. Definovali sme druh, ich sémantický rozsah a prípadné reštrikcie.

V praktickej časti sme sa zamerali na vybrané polosponové slovesá, presnejšie *ponerse*, *quedarse*, *hacerse* a *volverse* a porovnávali sme mieru kompatibility ich adjektívnych menných častí so sponovými slovesami *ser* a *estar*. Za týmto účelom sme spracovávali dáta z jazykového korpusu, z frekvenčných tabuliek výskytov adjektív viažucich sa k danému polosponovému slovesu a sponovým slovesám. Číslo počtu výskytov boli následne spracované a vzájomne porovnané. Presné číselné údaje, s ktorými sme pracovali sú uvedené v prílohe tejto práce. Do práce ako takej sme ich neuvádzali, venovali sme sa skôr kvalitatívnej analýze výsledkov. Taktiež sme skúmali sémantické hľadisko vybraných výskytov. V zásade sa nám podarilo potvrdiť väčšinu hypotéz stanovených v teoretickej časti, či už išlo mieru kompatibility ako i sémantických vlastností jednotlivých polosponových konštrukcii.

Resumen

El presente nos hemos dedicado al tema de las contrucciones pseudocopulativas en el español actual. El objetivo ha sido presentar el tema de manera compleja- introducir las características básicas de cada verbo en cuestión y definir las propiedades semánticas de sus posibles atributos con los cuales forman una contrucción pseudocopulativa.

Al principio, hemos definido el término verbo pseudocopulativo y hemos explicado su relación con otros tipos de verbos, sobre todo los copulativos. También hemos presentado la clasificación de los verbos pseudocopulativos y los hemos dividido en tres grupos: verbos de cambio, verbos permamencia, persistencia o continuidad y verbos de manifestación y presencia. Hemos estudiado más detalladamente las caractertísticas de los verbos pertenecientes a estos grupos. Hemos estudiado con cuáles atributos se vinculan en la construcción semi-copulativa, Hemos establecido el tipo de atributo, su carga semántica y posibles restricciones que puede presentar.

En la parte práctica nos hemos enfocados en el análisis detallado de cuatro verbos pseudocopulativos en particular- *ponerse*, *quedarse*, *hacerse a volverse* y sus atributos adjetivales. Hemos observado el grado de compatibilidad de sus atributos adjetivales con los atributos adjetivales que se combinan con *ser* y *estar*. Hemos trabajado con el corpus lingüístico. Hemos sacado el listado de las ocurrencias de adjetivos más frecuentes de cada verbo pseudocpulativo y lo hemos comparado con el el listado de las ocurrencias de adjetivos más frecuentes de verbos *ser* y *estar*. Los números exactos de estas ocurrencias, no los hemos mencionado en la parte práctica de este trabajo. No, obstante se pueden verificar en la tablas 1-4 que se encuetran en el apéndice. En la parte práctica como tal nos hemos centrado en el análisis cualitativo de las ocurrencias seleccionadas y de su carga semántica. Creemos que en la parte práctica hemos logrado confirmar la mayoría de las hipótesis enunciadas en la parte teórica- tanto sobre el grado de compatibilidad de los atributos como de las propiedades semánticas de las contrucciones semicopulativas en cuestión.

Bibliografía

DEMONTE, V. & MASULLO, P. (1999). *La predicación. Los complementos predicativos*. In: I. Bosque – V. Demonte (eds.). *Gramática descriptiva de la lengua española*. Madrid: Espasa-Calpe, s. 2461-2523

FERNÁNDEZ LEBORANS, M. J. (1999). *La predicación. Las oraciones copulativas*. In: I. Bosque – V. Demonte (eds.). *Gramática descriptiva de la lengua española*. Madrid: Espasa-Calpe, s. 2357-2459

GARCÍA GONZÁLEZ, J. (1992). *Perífrasis verbales*. Madrid: Sociedad General Española de Librería, S. A.

PORROCHE BALLESTEROS, M. (1988). *Ser, estar y verbos de cambio*. Madrid: Arco Libros.

RAE. (2009) *Nueva gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Libros

RAE (2010) *Nueva gramática de la lengua española. Manual*. Madrid: Espasa Libros

VARGAS VARGAS, D. (2014). *Uso de las perífrasis y los verbos de cambio*. Madrid: Edelsa

Elektronické zdroje:

BERMEJO CALLEJA, F. (1990). *Verbos de cambio o devenir en español*. Centro Virtual

Cervantes ASELE. Actas II (1990). [online]. [cit. 18.7. 2018]. Dostupné z:

<https://cvc.cervantes.es/ensenanza/biblioteca_ele/asele/pdf/02/02_0045.pdf>

BENKO, V.: *Araneum Hispanicum Maius*, verze 15.04. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2015. [online]. [cit. 2021-07-27 – 2021-07-31]. Dostupné z :

< <http://www.korpus.cz> >

CONDE NOGUEROL, M.E. (2018). *La expresión del cambio de estado: Delimitación léxico-semántica del verbo hacer en la construcción hacerse + adjetivo/sustantivo con sujetos animados*. Anuario de Letras. Lingüística y Filología, vol. VI, sem. 1, año 2018: 5-34. [online].

[cit. 15.11. 2019]. Dostupné z : <<https://revistas-filologicas.unam.mx/anuario-letras/index.php/al/article/view/1476>>

CORREIA PALACIOS, E. (2012). *Alicia en el país de los verbos de cambio*. Trabajo final de máster. Supervisado por Julio Borrego Nieto. [online]. [cit. 12.7. 2018]. Dostupné z:

<<https://www.educacionyfp.gob.es/dam/jcr:4f874430-fdf9-4a3a-88f1-866172511216/2013-bv-14-05elisabeth-correia-pdf.pdf>>

CRESPO, L.A. (1949). *To Become*. Hispania Vol. 32, No. 2 (May, 1949), pp. 210-212. [online]. [cit. 17.11.2019]. Dostupné z: <https://www-jstor-org.ezproxy.is.cuni.cz/stable/333076?origin=crossref&seq=1#metadata_info_tab_contents>

DELBECQUE, N. & VAN GORP, L. (2012). *Hacerse y volverse como nexos pseudo-copulativos*. Bulletin hispanique 114-1 | 2012, Publicado el 01 junio 2015 [online]. [cit. 17.11.2019]. Dostupné z : <<http://journals.openedition.org/bulletinhispanique/1866>>

EDDINGTON, D. (1999). *On 'Becoming' in Spanish: A corpus analysis of verbs expressing change of state*. Mississippi State University. Southwest journal of linguistics, Volume 18, Number 2. [online]. [cit. 15.11.2019]. Dostupné z: <<http://linguistics.byu.edu/faculty/deddingt/become.pdf>>

EDDINGTON, D. (2002). *Disambiguating Spanish Change of State Verbs*. University of New Mexico. Hispania 85.4 (2002) 921-929. [online]. [cit. 15.11.2019]. Dostupné z: <<https://linguistics.byu.edu/faculty/deddingt/become2new.mla.pdf>>

MARTÍNEZ LABIANO, C. (2008). *Los verbos de cambio: un estudio dirigido a su tratamiento específico para estudiantes germanófonos*. Universidad Antonio de Nebrija. Departamento de Lenguas Aplicadas. [online]. [cit. 11.7.2018]. Dostupné z:

<<https://www.mecd.gob.es/dam/jcr:3556f678-15f7-421a-ade4-01db9b054354/2010-bv-11-14martinez-labiano-pdf.pdf>>

MORIMOTO, Y. & PAVÓN LUCERO, V. (2004). *Aproximación semántica a la gramática de ponerse y quedarse*. Studia Romanica Posnaniensia, Adam Mickiewicz University Press, Poznań, voi. XXXI: 2004, pp. 385- 392. [online]. [cit. 26.06.2021]. Dostupné z: <<https://core.ac.uk/download/pdf/144483802.pdf>>

MORIMOTO, Y. & PAVÓN LUCERO, M. V. (2006). *Los verbos pseudo-copulativos del español*. En: VII Congreso de Lingüística General [CD-ROM]. Barcelona : Universitat, 2006. [online]. [cit. 17.07.2021]. Dostupné z : <<https://e-archivo.uc3m.es/handle/10016/13865>>

MORIMOTO, Y. & PAVÓN LUCERO, M. V. (2007). *Los verbos pseudo-copulativos de cambio en los diccionarios didácticos del español*. [online]. [cit. 16.06.2021]. Dostupné z: <https://e-archivo.uc3m.es/bitstream/handle/10016/12282/verbos_pavon_2007.pdf>

PAVÓN LUCERO, M. V. (2013). *El dativo con los verbos pseudocopulativos no aspectuales*. Verba: Anuario galego de filoloxia, ISSN 0210-377X, N° 40, 2013, págs. 7-40. [online]. [cit. 19.07.2021]. Dostupné z: <<https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=4522496> >

VAN GORP, L. (2015). *Pseudo-copular use of the Spanish verbs ponerse and quedarse: two types of change*. CogniTextes. Volume 13 | 2015. [online]. [cit. 08.07.2021] Dostupné z: <<http://journals.openedition.org/cognitextes/843>>

Príloha 1

	ADJ	VOLVERSE	Porovnanie ESTAR	Porovnanie SER
1	loco	901	46	1
2	imposible	44	0	49
3	necesario	44	0	223
4	famoso	39	0	3
5	invisible	38	1	2
6	fundamental	36	0	44
7	adicto	35	0	2
8	difícil	32	3	74
9	bueno	32	111	154
10	inestable	31	0	1
11	indispensable	30	0	8
12	insoportable	30	1	4
13	peligroso	30	0	13
14	lento	28	0	4
15	resistente	28	0	4
16	agresivo	28	0	1
17	importante	26	1	127
18	rojo	26	6	2
19	gris	26	0	1
20	consciente	25	26	33
21	popular	25	0	3
22	grande	23	3	68
23	rico	23	11	8
24	negro	22	1	3
25	evidente	22	0	31
26	imprescindible	22	1	23
27	blanco	22	3	4
28	posible	21	0	221
29	insostenible	20	0	2
30	transparente	20	1	2
31	oscuro	20	7	0
32	inútil	19	0	5
33	débil	19	2	3
34	rígido	19	0	0
35	incontrolable	19	0	0
36	violento	19	1	2
37	real	19	0	10
38	ciego	19	7	1
39	crítico	18	0	6
40	capaz	18	0	156
41	duro	18	3	10

42	frágil	17	0	2
43	borroso	17	0	0
44	crónico	17	0	1
45	malo	17	23	52
46	interesante	16	3	20
47	amarillo	16	0	0
48	complicado	16	1	12
49	frío	16	8	0
50	visible	16	3	3
51	verde	16	4	2
52	blando	15	7	0
53	pequeño	15	4	60
54	inseparable	14	0	2
55	inmune	14	1	1
56	cotidiano	14	0	1
57	monótono	13	0	2
58	vulnerable	13	1	3
59	fuerte	13	3	7
60	estéril	13	1	1
61	incapaz	13	0	21
62	incómodo	13	6	0
63	confuso	13	2	0
64	seco	12	18	0
65	obligatorio	12	0	16
66	turbio	12	0	0
67	tedioso	12	0	0
68	negativo	12	1	7
69	complejo	12	0	4
70	activo	11	22	2
71	normal	11	4	22
72	dependiente	11	0	1
73	absurdo	11	0	6
74	sensible	11	0	1
75	vital	11	1	2
76	inseguro	11	3	0
77	irritable	11	0	0
78	viral	11	0	0
79	innecesario	11	0	2
80	molesto	10	13	0
81	irresistible	10	0	1
82	libre	10	42	29
83	insuficiente	10	0	4
84	perezoso	10	0	0
85	simple	10	0	15
86	triste	10	17	6
87	hostil	9	0	1
88	indiferente	9	0	2

89	tóxico	9	0	2
90	rutinario	9	0	1
91	impotente	9	0	1
92	opaco	9	0	1
93	obvio	9	0	12
94	humano	9	0	117
95	igual	9	16	37
96	insensible	9	0	1
97	estúpido	9	0	2
98	azul	9	0	0
99	serio	8	2	3
100	poderoso	8	0	2
101	torpe	8	0	1
102	ideal	8	0	14
103	infinito	8	0	8
104	melancólico	8	1	0
105	rebelde	8	1	2
106	verdadero	8	0	13
107	eterno	8	0	1
108	dorado	8	0	0
109	doloroso	8	0	3
110	incomprensible	8	0	1
111	pesado	8	0	0
112	salvaje	7	0	0
113	marrón	7	1	0
114	viejo	7	7	2
115	común	7	0	19
116	caótico	7	0	1
117	difuso	7	0	1
118	fácil	7	1	55
119	firme	7	8	2
120	inaccesible	7	2	0
121	relevante	7	0	5
122	sospechoso	7	0	0
123	claro	6	250	32
124	bello	6	1	3
125	accesible	6	5	7
126	irregular	6	0	0
127	insignificante	6	0	0
128	amargo	6	0	1
129	nuestro	6	7	43
130	inteligente	6	0	3
131	fanático	6	0	1
132	divertido	6	0	5
133	obsoletos	6	0	0
134	perfecto	6	10	15
135	redundante	6	0	0

136	presente	6	437	0
137	tierno	6	13	0
138	dramático	6	0	0
139	ineficaz	6	0	1
140	inhabitable	6	1	0
141	sordo	6	1	1
142	vegetariano	6	0	2
143	egoísta	6	0	2
144	positivo	6	0	14
145	excesivo	6	0	5
146	esencial	6	1	20
147	repetitivo	6	0	0
148	inmortal	6	0	4
149	esclavo	6	0	5
150	enemigo	6	0	1
151	arrogante	6	0	0
152	habitual	5	0	17
153	maneable	5	0	0
154	pasivo	5	2	1
155	ilegal	5	0	6
156	mágico	5	0	1
157	lleno	5	197	0
158	inservibles	5	0	0
159	independiente	5	0	3
160	flojo	5	0	0
161	líquido	5	0	0
162	constante	5	0	6
163	amigo	5	0	7
164	ansioso	5	22	0
165	suave	5	2	1
166	apático	5	0	0
167	inalcanzable	5	0	1
168	alcohólico	5	0	0
169	útil	5	0	25
170	anormal	5	0	0
171	tonto	5	2	4
172	pobre	5	1	4
173	comprensible	5	0	4
174	ridículo	5	0	0
175	imperativo	5	0	1
176	tímido	5	0	1
177	amarillento	5	0	0
178	ácido	5	0	0
179	áspero	5	0	0
180	especial	5	0	2
181	mortal	5	1	3
182	público	5	0	5

183	cruel	5	0	0
184	brillante	5	1	4
185	nítido	5	1	0
186	sensato	5	0	0
187	recurrente	5	0	3
188	inevitable	5	1	10
189	escéptico	5	1	0
190	problemático	5	1	2
191	dominante	5	0	2
192	grueso	5	0	1
193	crucial	5	0	4
194	sencillo	5	0	22
195	extraño	5	0	4
196	insufrible	5	0	1
197	efectivo	5	0	7
198	extraordinario	5	0	3
199	conservador	5	0	0

Príloha 2

	ADJ	PONERSE	Porovnanie ESTAR	Porovnanie SER
1	nervioso	648	15	0
2	malo	251	23	52
3	triste	192	17	6
4	feo	154	2	2
5	enfermo	145	58	1
6	contento	142	93	1
7	rojo	138	6	2
8	serio	121	2	3
9	duro	116	3	10
10	bueno	106	111	154
11	celoso	105	5	0
12	furioso	102	6	0
13	especial	95	0	2
14	difícil	84	3	74
15	negro	70	1	3
16	interesante	69	3	20
17	feliz	64	48	29
18	histórico	57	0	0
19	colorado	50	0	0
20	verde	49	4	2
21	junto	47	100	3
22	loco	46	46	1
23	firme	41	8	2
24	disponible	36	438	0
25	amarillo	35	0	0
26	nostálgico	35	0	0
27	melancólico	29	1	0
28	grande	28	3	68
29	ansioso	28	22	0
30	lento	27	0	4
31	pálido	27	0	0
32	bravo	27	0	0
33	violento	27	1	2
34	rígido	26	0	0
35	agresivo	25	0	1
36	sentimental	24	0	0
37	blanco	24	3	4
38	tonto	23	2	4
39	ciego	23	7	1
40	oscuro	23	7	0
41	caliente	23	12	0
42	tierno	22	13	0
43	cómodo	21	8	7

44	complicado	18	1	12
45	fatal	17	3	1
46	frío	17	8	0
47	gordo	16	5	2
48	estupendo	16	7	4
49	incómodo	15	6	0
50	solo	15	122	35
51	pálida	14	2	0
52	azul	14	0	0
53	guapo	13	9	1
54	blando	13	7	0
55	alegre	13	1	3
56	creativo	12	0	2
57	quisquillosos	12	0	0
58	mucho	12	0	3
59	bonito	11	2	6
60	pesado	11	0	0
61	molesto	11	13	0
62	hecho	11	2	1
63	fino	11	1	4
64	precioso	10	7	6
65	inquieto	10	3	1
66	fuerte	10	3	7
67	súper	10	9	3
68	nuevo	10	6	26
69	viejo	9	7	2
70	nuestro	9	7	43
71	lindo	9	0	1
72	peligroso	9	0	13
73	irritable	9	0	0
74	deacuerdo	9	3	0
75	cursi	8	0	0
76	estricto	8	0	0
77	exquisito	8	1	0
78	chulo	8	0	0
79	tanto	8	2	1
80	cuidado	8	0	1
81	exigente	8	0	1
82	frenético	8	0	0
83	gris	8	0	1
84	marrón	8	1	0
85	suave	7	2	1
86	justo	7	5	21
87	filosófico	7	0	0
88	insoportable	7	1	4
89	igual	7	16	37
90	denso	7	0	0

91	transparente	6	1	2
92	solemne	6	0	0
93	romántico	6	0	2
94	tensos	6	0	0
95	intenso	6	0	3
96	dramático	6	0	0
97	caprichoso	6	0	0
98	orgullosa	6	47	0
99	espeso	6	0	1
100	fácil	6	1	55
101	diferente	6	0	49
102	rancio	6	0	0
103	tibio	6	2	0
104	vestido	5	2	0
105	raro	5	0	13
106	dorado	5	0	0
107	normal	5	4	22
108	áspero	5	0	0
109	burro	5	0	0
110	elegante	5	0	0
111	largo	5	0	8
112	brillante	5	1	4
113	cariñoso	5	0	0
114	tieso	5	0	0
115	malitos	5	1	0
116	mal	5	110	0
117	impaciente	5	6	0
118	moreno	5	1	2
119	grave	5	1	5
120	tranquilo	5	44	3
121	imposible	5	0	49
122	lloroso	5	0	0

Príloha 3

	ADJ	QUEDARSE	Porovnanie ESTAR	Porovnanie SER	
1	corto	690	4	7	
2	claro	532	250	32	
3	solo	356	122	35	
4	dormido	314	1	0	
5	quieto	237	11	0	
6	pequeño	156	4	60	
7	tranquilo	132	44	3	
8	genial	124	21	11	
9	igual	88	16	37	
10	bueno	78	111	154	
11	perplejo	73	1	0	
12	inmóvil	71	2	0	
13	sentado	68	20	1	
14	perfecto	63	10	15	
15	atónito	55	0	0	
16	ciego	52	7	1	
17	grande	51	3	68	
18	mudo	48	0	0	
19	pensativo	41	2	0	
20	junto	40	100	3	
21	libre	38	42	29	
22	vacío	36	17	0	
23	precioso	35	7	6	
24	mucho	29	0	3	
25	seco	28	18	0	
26	helado	28	0	0	
27	estupendo	27	7	4	
28	frío	26	8	0	
29	estupefacto	26	1	0	
30	pensativa	26	0	0	
31	estático	25	1	1	
32	boquiabierto	24	0	0	
33	fijo	24	4	1	
34	contento	23	93	1	
35	abierto	23	160	2	
36	parado	22	2	0	
37	chico	21	0	3	
38	indiferente	20	0	2	
39	enganchado	18	3	0	
40	muerto	18	50	3	
41	despierto	17	13	0	
42	duro	17	3	10	
43	conforme	16	19	3	

44	absorto	15	0	0
45	pendiente	15	0	0
46	vacio	15	12	0
47	sordo	14	1	1
48	largo	13	0	8
49	desnudo	13	15	1
50	blanco	12	3	4
51	divino	11	0	2
52	preocupado	11	7	0
53	justo	11	5	21
54	fantástico	10	2	1
55	lleno	10	197	0
56	rico	10	11	8
57	boquiabierta	10	0	0
58	desconcertado	10	0	0
59	satisfecho	10	6	0
60	escaso	10	0	7
61	delicioso	10	11	5
62	bastante	9	2	4
63	fabuloso	9	1	2
64	triste	9	17	6
65	congelado	9	0	0
66	estupefacta	9	0	0
67	rígido	9	0	0
68	espectacular	9	4	3
69	callado	8	1	0
70	crudo	8	1	1
71	tanto	8	2	1
72	cómodo	8	8	7
73	nuestro	8	7	43
74	fatal	8	3	1
75	enorme	8	2	5
76	inconsciente	8	4	1
77	cruzado	8	0	0
78	suelto	7	2	0
79	soltero	7	6	0
80	oculto	7	14	1
81	pobre	7	1	4
82	dorado	7	0	0
83	ideal	7	0	14
84	incompleto	7	5	1
85	desierto	7	3	0
86	antiguo	6	1	4
87	inmovil	6	0	0
88	loco	6	46	1
89	tieso	6	0	0
90	rojo	6	6	2

91	silencioso	6	0	1	
92	jugoso	6	2	0	
93	lindo	6	0	1	
94	limpio	6	10	0	
95	negro	6	1	3	
96	pálido	6	0	0	
97	flojo	5	0	0	
98	bobo	5	0	0	
99	hermoso	5	4	5	
100	serio	5	2	3	
101	maravilloso	5	1	10	
102	frito	5	0	0	
103	agradecerte	5	0	0	
104	impasible	5	0	0	
105	tirado	5	0	0	
106	cremoso	5	0	0	
107	bonito	5	2	6	
108	intacto	5	10	0	
109	inactivo	5	6	0	
110	recto	5	3	0	
111	anticuado	5	0	0	
112	feo	5	2	2	
113	oscuro	5	7	0	

Príloha 4

	ADJ	HACERSE	Porovnanie estar	Porovnanie ser
1	necesario	371	0	223
2	presente	337	437	0
3	responsable	303	0	34
4	público	300	0	5
5	mucho	189	0	3
6	feliz	174	48	29
7	efectivo	164	0	7
8	evidente	152	0	31
9	difícil	132	3	74
10	grande	129	3	68
11	famoso	112	0	3
12	visible	88	3	3
13	bueno	86	111	154
14	patente	79	2	1
15	imprescindible	78	1	23
16	imposible	67	0	49
17	posible	64	0	221
18	eterno	56	0	1
19	especial	50	0	2
20	rico	50	11	8
21	libre	49	42	29
22	fuerte	46	3	7
23	extensivo	44	0	1
24	popular	35	0	3
25	largo	35	0	8
26	diferente	32	0	49
27	oficial	32	0	2
28	raro	31	0	13
29	corto	29	4	7
30	preciso	28	0	36
31	fácil	26	1	55
32	pequeño	26	4	60
33	consciente	25	26	33
34	igual	24	16	37
35	insoportable	23	1	4
36	indispensable	22	0	8
37	duro	21	3	10
38	merecedor	21	0	1
39	amigo	20	0	7
40	explícito	19	1	1
41	solo	15	122	35
42	malo	15	23	52
43	complicado	14	1	12
44	interminable	14	0	2

45	claro	14	250	32
46	único	14	2	10
47	célebre	13	0	0
48	tanto	13	2	1
49	añicos	13	0	0
50	lento	13	0	4
51	interesante	13	3	20
52	insostenible	12	0	2
53	seguidor	12	0	2
54	real	12	0	10
55	acreedor	12	0	0
56	circular	11	0	0
57	pobre	11	1	4
58	extensible	10	0	1
59	nuestro	10	7	43
60	importante	9	1	127
61	invisible	9	1	2
62	nuevo	9	6	26
63	extraño	9	0	4
64	pesado	9	0	0
65	débil	9	2	3
66	infeliz	8	2	1
67	inevitable	8	1	10
68	vulnerable	8	1	3
69	justo	8	5	21
70	viejo	8	7	2
71	adicto	8	0	2
72	imperativo	8	0	1
73	solidario	7	0	3
74	obligatorio	7	0	16
75	accesible	7	5	7
76	verdadero	7	0	13
77	palpable	7	0	1
78	vegetariano	6	0	2
79	exigible	6	0	1
80	fundamental	6	0	44
81	imperioso	6	0	1
82	transparente	6	1	2
83	independiente	6	0	3
84	capaz	6	0	156
85	comprensible	6	0	4
86	tedioso	6	0	0
87	cristiano	6	0	2
88	crónico	6	0	1
89	común	6	0	19
90	notorio	6	0	3
91	previo	6	0	1

92	superior	5	0	18
93	dependiente	5	0	1
94	autónomo	5	0	2
95	político	5	1	6
96	irresistible	5	0	1
97	habitual	5	0	17
98	enemigo	5	0	1
99	atractivo	5	0	5
100	escaso	5	0	7
101	completo	5	22	5
102	resistente	5	0	4
103	obvio	5	0	12
104	profesional	5	0	6
105	disponible	5	438	0
106	sensible	5	0	1
107	increíble	5	3	18
108	urgente	5	0	4
109	inseparable	5	0	2
110	culpable	5	0	7